

HØRINGSUTKAST

Kommunedelplan for Naturmangfold

12.01.2024

Flakstad Kommune

Foto: Martin Eggen, horndykker

<Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	4
PLANENS FORANKRING	5
<i>Lokale føringer.....</i>	<i>5</i>
<i>Besøksstrategi Lofoten Nasjonalpark.....</i>	<i>6</i>
<i>Regionale føringer.....</i>	<i>6</i>
<i>Statsforvalteren.....</i>	<i>8</i>
<i>Nasjonale føringer.....</i>	<i>8</i>
<i>Sentrale lovverk.....</i>	<i>9</i>
<i>Hvordan måle effekten av arealnøytralitetsvedtaket og satsing på naturmangfold i arealforvaltningen og arealplan</i>	<i>11</i>
OM PLANEN	11
<i>Faglig underlagsrapporter til kommunedelplanen.....</i>	<i>12</i>
<i>Medvirkning</i>	<i>12</i>
<i>Bruk av kartverktøyet.....</i>	<i>13</i>
<i>Tidligere kartlegginger og viktige informasjonssider om naturmangfoldet i Flakstad.....</i>	<i>14</i>
HVA TRURER NATURMANGFOLDET?	15
<i>Hva er årsaken til at arter er i ferd med å dø ut.....</i>	<i>15</i>
<i>Hvor er de sårbare områdene i Flakstad.....</i>	<i>19</i>
<i>Arealer er ikke en fornybar ressurs.....</i>	<i>20</i>
<i>Kommunens arealpolitikk sentral i å løse natur- og klimakrisen i sammenheng.....</i>	<i>20</i>
AREALNØYTRALITET I FLAKSTAD KOMMUNE	24
<i>Hva innebærer arealnøytralitet</i>	<i>24</i>
<i>Ny arealplan bør unngå å bygge ned sårbar natur.....</i>	<i>25</i>
<i>Forankre tiltakshierarkiet i alle arealvedtakssaker</i>	<i>28</i>
<i>Metoder for arealregnskap og naturregnskap i Flakstad.....</i>	<i>29</i>
<i>Metoder for arealregnskap og naturregnskap i Flakstad.....</i>	<i>29</i>
<i>Sluttmålet for naturmangfoldplan er at alle økosystem i kommunen har god tilstand.....</i>	<i>29</i>

STRANDSONEN I FLAKSTAD	30
<i>Om naturverdiene i strandsonen/kysten i Flakstad</i>	<i>31</i>
<i>Strandsonen og turisme</i>	<i>35</i>
VÅTMARK I FLAKSTAD	36
<i>Om naturverdiene i våtmarka i Flakstad</i>	<i>37</i>
<i>Forklaringen på våtmarkas svært viktige funksjon som flomdemper og karbonlager</i>	<i>37</i>
JORDBRUKS/KULTURLANDSKAP I FLAKSTAD	40
<i>Om naturverdiene i jordbruks- og kulturlandskapet i Flakstad.....</i>	<i>40</i>
<i>Gjengroing og dens konsekvenser</i>	<i>41</i>
<i>Erfaring på sitka-problematikken</i>	<i>44</i>
NYE KARTLAGTE OMRÅDE MED HØY BIOLOGISK VERDI I FLAKSTAD	46
HANDLINGSPLAN	62

I 2019 ble Flakstad kommune kjent i hele landet som kommunen med det mest ambisiøse målet for beskyttelse av natur. Kommunen skulle bli arealnøytral. Kommunestyret har bedt administrasjonen operasjonalisere dette inn i planverk og daglig arealforvaltning. Dette utgjør en hoveddel av denne kommunedelplanen for naturmangfold og legger grunnlaget for at dette kan innføres i kommende arealplan. Et sentralt grep for å arbeide mot arealnøytralitet er å unngå å bygge ned den sårbare naturen. For å kunne gjøre dette konkret er det utviklet et digitalt kartverktøy.

<https://geotales.io/view.php?id=877e0a9b-8354-417a-bbaf-9df76ce58a1a>

Kartet har to hovedformål: Synliggjøre sårbare naturområder som i gjeldende arealplan ligger inne som boligformål, men som ennå ikke er bygget på (synliggjort med rødt i kartet) – og som ved rullering bør endres til arealformål LNFR. Dernest synliggjøres med samme metode hvilke arealer kommunen bør unngå å inkludere i nye områder for utbygging. Arealnøytralitet innebærer ikke byggestopp, og med de øvrige prinsippene tydelig forklart fra side 21 kan målsetningen faktisk skape mer effektiv byggesaksbehandling i kommunen.

Noen arealer er rett og slett viktigere for artene enn andre, og skal vi beskytte naturmangfoldet er dette en essensiell erkjennelse. Store deler av Flakstad består av fjell, og selv om disse utgjør store arealer, betyr det ikke at naturmangfoldet er stort der. Årsaken er enkel, det er vanskeligere å overleve i fjellet, og kun et fåtall arter kan tilpasse seg et slikt liv. Skal vi sikre naturmangfoldet i Flakstad, er det utvalgte sammenhengende områder i lavlandet som særlig må beskyttes. Derfor er fokusområdet for denne planen lavlandet.

Naturen i Flakstad har vært lite kartlagt. Med utgangspunkt i målet om arealnøytralitet ble det derfor prioritert å kartlegge de viktigste områdene for naturmangfold i kommunen. I alt ble 48 nye områder kartlagt, og i det digitale kartverktøyet nevnt ovenfor, er disse områdene innordnet under sidene kulturlandskap NY og viktige fugle- og naturområder. Hvert enkelt område har fått en kart-kode, som korresponderer med tabell på side 43, der hvert område beskrives kort og videre tiltak knyttet til området foreslås. Dette betydelige arbeidet er gjort av Andy Sortland, leder i Norsk Botanisk Forening Nord-Norge og Martin Eggen, fagrådgiver i BirdLife Norge. Dette er norgesledende kapasiteter, noe som bidrar til kvaliteten på denne planen. Deres fagrapporter kan leses i helhet her (kommunen legger inn link). Dette samarbeidet innfrir også en av intensjonene fra Miljødirektoratet som finansierer planen, nemlig å sikre medvirkning fra befolkning og lokale friluftslivs- og miljøorganisasjoner. På side 7 beskriver vi hvordan denne medvirkningen kan videreføres, samt hvordan skole og barnehager kan inkluderes i arbeidet for å beskytte naturmangfoldet på øya vår.

Planen gir en enkel oversikt over hva som truer naturmangfoldet og hvordan vi gjennom å innføre arealnøytralitetsprinsippene både sikrer naturen, minsker klimautslippene og bevarer et sentralt grunnlag for reiselivsnæringen. En liten kommune som Flakstad har sine naturlige begrensninger m.h.t. kapasitet og kompetanse på fagområdene biologi/natur. Men, naturen følger ikke kommunegrensene og etter hvert vil vi kanskje se et større interkommunalt samarbeid som sammen løser våre utfordringer. I planprogrammet for kommunedelplanen er fokusområdet som nevnt avgrenset til lavlandet, især tre hoved økosystemer: strandsone, våtmark og jordbruksland/kulturlandskap. Hvert av disse er gitt egne kapitler, med egne tiltak og mål for hvordan disse skal beskyttes. Et av disse tiltakene dreier seg om bekjempelse av fremmedarten sitkagran, som ble plantet på øya som en del av en nasjonal satsning på 1950-tallet. I planen er det også flettet inn

tekster om unike arter som vi mennesker deler arealene med, og håpet er at disse sammen med enkle tydelige tiltak gjør planen lett og interessant å lese.

Siden dette er den første planen som tar for seg naturmangfoldet i Flakstad, vil det være økosystemer og områder som ikke er kartlagt i denne omgang. Det er derfor viktig at arbeidet ikke stopper opp med dette. Vi skal høste og lære av de erfaringer vi gjør gjennom våre tiltak i handlingsdelen, revidere planen, ta inn flere moment basert på nettopp det vi har høstet og erfart.

PLANENS FORANKRING

En god plan evner å fange det politiske handlingsrommet og bli rådende for ny praksis. En viktig erkjennelse er at planen står på skuldrene til tidligere vedtak. Målet med dette kapittelet er å vise at forslagene og kunnskapen som vi presenterer senere, allerede er dypt forankret i nasjonal, regional og lokal politikk. Det presenteres også en oversikt over nasjonalt lovverk (med veiledere) som kommunen er forpliktet til å følge i all arealforvaltning.

LOKALE FØRINGER

Særlig ett politisk vedtak var avgjørende for at Flakstad kommune ønsket å utvikle en kommunedelplan for naturmangfold:

KS 2019-2023- 126/20 Arealnøytralitetsvedtak ¹

Flakstad kommune ønsker å være særskilt varsom med arealer av sårbare arter. Kommunen ser behov for å ta vare på verdifull natur for framtidige generasjoner. Flakstad kommune skal arbeide for å bli arealnøytral og innarbeide prinsippet for arealnøytralitet i kommuneplanens arealdel, naturmangfoldplan og annet planverk hvor dette er hensiktsmessig.

I saksfremstillingen tydeliggjøres flere klare politiske målsetninger:

- Gode planverktøy er kommunens beste virkemiddel for å ivareta gode samfunnsstrukturer med bolig- og næringsutvikling i samspill med naturressursene.
- Kommunedelplanen for naturmangfold vil være et viktig kunnskapsgrunnlag for arbeidet med lokale arealplan.
- Skal vi stanse tapet av naturmangfold, må vi få kontroll med forbruket av natur. Det er allerede et mål at Norge skal bli klimanøytralt, det vil si at vi ikke slipper ut mer klimagasser enn vi tar opp. På samme måte ønsker Flakstad å bli arealnøytralt, slik at vi ikke skal ta av mer intakt natur. Fremfor å bygge ut mer natur, må vi gjenbruke og fortette allerede utbygde arealer og i større grad restaurere ødelagt natur.

1

<https://innsyn.lofoten.nu/Flakstad/innsyn/wfdocument.ashx?journalpostid=2020003536&dokid=1364678&versjon=3&variant=A&>

Kommunens samfunnsplan² tydeliggjør i arealstrategien vedtatt i 2019 at Flakstad skal være en bærekraftig kommune der hensynet til miljø ivaretas gjennom følgende pilarer:

- Prioritere bevaring av naturgrunnet og hindre tap og forringelse av biologisk mangfold og viktige naturområder
- Oppdatere kunnskapsgrunnet for naturtyper og prioriterte arter gjennom kartlegging og kvalitetssikring
- Gjennomføre tiltak som reduserer slitasje på natur, miljø og lokalsamfunn
- Kulturhistoriske og/eller naturikoniske friluftslivsområder skal ikke privatiseres, kommersialiseres, dekkes til eller bygges på, med mindre det er til offentlig gode.
- En bærekraftig utvikling av reiselivet som en viktig der hensynet til natur, kultur og lokalsamfunn ivaretas
- Et levende jordbruk som bidrar til å bevare kulturlandskapet

Samfunnsplanen bygger på intervjuer med innbyggere. Nettopp naturen fremheves som viktig.

“Tilgang til naturen, det er grunnen til at vi bor her. Både fysisk og psykisk. Miljøet gir oss veldig mye. Det er lett tilgang til fjell og hav. Dette er det vi vil ha”.

BESØKSSTRATEGI LOFOTEN NASJONALPARK

Nasjonalt parkstyret har i dialog med kommunen utviklet en besøksstrategi, som skal håndtere de store turiststrømmene det siste tiåret og beskytte det sårbare naturmangfoldet gjennom skilting, utforming av stier og parkeringsplasser.³

REGIONALE FØRINGER

Regional plan, Fylkesplan for Nordland (2013-2025), legger føringer for kommunal arealforvaltning, noe som tydeliggjøres i plan- og bygningsloven § 8-2. Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.

Fylkesplanen for Nordland, kan leses i sin helhet her:⁴

Arealpolitiske retningslinjer (et utvalg):

- Utbygging av boligområder og arbeidsplasser skal i hovedsak skje innenfor de etablerte by- og tettstedsstrukturene. I arealplanleggingen skal transformasjon og fortetting i by- og tettsted og rundt kollektivknutepunkter vurderes som virkemidler for å unngå uønsket spredning av bebyggelse.
- Viktige naturområder må forvaltes slik at områdenes kvalitet ikke forringes. Naturmangfoldet bør være kartlagt som grunnlag for kommunal planlegging.
- Viktige friluftslivsområder, lokalt og regionalt, skal sikres som ressurs og grunnlag for å

ivareta de unike mulighetene Nordland har som aktivitets- og opplevelsesarena.

- De kommunale arealplanene må avklare bruk og vern i områder som omfattes av varig vernede vassdrag.
- Den årlige omdisponeringen av dyrket jord i Nordland bør maksimalt være på 400 daa per år.
- Kommunene bør synliggjøre viktige jordbruksområder i arealplanene.
- Hensynet til lokale bestander av viltarter og innlandsfisk, samt deres leveområder, skal ivaretas i kommunenes arealplanlegging.
- Forvaltning med tanke på å sikre god vannkvalitet i sjøer, elver, grunnvann og kystvann, skal ivaretas gjennom ei helhetlig arealplanlegging, hvor kommunene bør utarbeide helhetlige vannmiljø- planer.
- Nybygging av boliger og fritidsbebyggelse bør skje i form av fortetting av eksisterende områder framfor å ta i bruk nye områder innenfor LNFR-områder.
- Større sammenhengende villmarkspregede naturområder og sammenhengende områder fra fjord til fjell (INON), skal ivaretas som viktige områder for naturmangfold, friluftsliv og opplevelse.

² https://flakstad.kommune.no/_f/p1/i89e060fc-54c2-4f60-99f2-349242089650/kommuneplanens-samfunnsdel-vedtatt-versjon.pdf

³ https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_lofotodden/Besoksstrategi-og-forvaltningsplan/Besoksstrategi-Lofotodden-NP-Horingsdokument-04.03.22.pdf

⁴ https://www.nfk.no/_f/p1/ibfae97e8-dc3b-434d-aec6-b57d3e806dba/fylkesplan-for-nordland-2013-2025-webversjon.pdf

STATSFORVALTEREN

Statsforvalteren forventer at kommuner i Nordland som vil legge ut nye arealer til utbyggingsformål kan legge fram et arealregnskap som viser at det ikke er tilstrekkelige muligheter i eksisterende planavklarte områder ⁵

NASJONALE FØRINGER

Statlige planretningslinjer (SPR) revideres hvert fjerde år og konkretiserer nasjonal politikk, og kommunene forventes å følge disse opp. Vi har trukket ut de viktigste nasjonale forventningene som er relevante for Flakstad kommune i arbeidet med sikring av natur/naturmangfold. SPR kan leses i sin helhet her⁶

Arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktor for truet natur i Norge i dag. Det er viktig at kommuner og fylkeskommuner vurderer virkninger for naturmangfoldet ut fra den samlede belastningen. Dette omfatter også vektlegging av økologiske og landskapsmessige sammenhenger på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Bevaring av leveområder for ville pollinerende insekter er viktig for økosystemer og for pollinering av landbruksvekster. Regjeringen legger stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Kommunene har et særlig stort ansvar for å bidra til dette i sin planlegging, blant annet ved å sikre utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. (side 16)

Omdisponering av skog og myr til andre formål bidrar til klimagassutslipp og negative konsekvenser for naturmangfold og økosystemtjenester. Omdisponering av jordbruksarealer kan øke presset på nydyrking av karbonrike arealer som skog og myr. Effektiv arealbruk og god samordning med transportsystem er viktig for å møte overgangen til lavutslippssamfunnet. Regjeringen legger vekt på fortetting, transformasjon og gjenbruk av eksisterende bygningsmasse. (side 15)

Det er viktig at oppdatert kunnskap om økosystemenes betydning for klimatilpasning tas i bruk, for eksempel i planleggingen av flom- og tørkedempende tiltak. Natur som våtmarker, myrer, elvebredder og skog kan dempe effektene av klimaendringer, og er viktig å ivareta i arealplanleggingen. (side 15)

De nasjonale planretningslinjene er også tydelige på at kommunene skal legge FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen. Et grep som synliggjør hvordan fremtidig verdiskapning, velferd og helse er knyttet til vårt forhold til naturen. Vi vil her særlig trekke frem bærekraftsmål 14 og 15:

⁵ <https://www.statsforvalteren.no/nordland/plan-og-bygg/arealforvaltning/arealregnskap---nodvendig-begrunnelse-for-ny-arealbruk/>

⁶ : <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>

14. Livet i havet

Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

15. Livet på land

Verne, tilbakeføre og fremme bærekraftig bruk av økosystem, sikre bærekraftig skogforvaltning, motvirke ørkenspredning, stanse og reversere landforringing og stanse tap av artsmangfold.

Norges nasjonale miljømål er oppsummert på Miljødirektoratets hjemmeside:

<https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/miljomal/>

Miljømål 1.1. til 1.3. er av særlig betydning

- Miljømål 1.1 - Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester
- Miljømål 1.2 - Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres
- Miljømål 1.3 - Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjon

SENTRALE LOVVERK

Ved siden av plan- og bygningsloven fremhever vi tre lovverk som sentrale i forvaltningen av naturmangfold: naturmangfoldloven, vannressursloven og forskriften for konsekvensutredninger. Alle overlater et stort ansvar til kommunal arealforvaltning. Under presenteres de viktigste bestemmelsene i hvert lovverk, og link til veileder for hvordan disse best ivaretas.

Naturmangfoldloven⁷

§ 1. Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

§ 4 (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)

Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

§ 5 (forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

⁷ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

§ 6 sier at ved alle arealvedtak skal §7-12 i naturmangfoldloven vurderes, og det regnes som saksbehandlingsfeil om dette ikke blir gjort og vedtaket kan bli kjent ugyldig.

§ 7. (prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

§ 8. (kunnskapsgrunlaget)

§ 9. (føre-var-prinsippet)

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

§ 11. (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

Veileder: <https://www.miljodirektoratet.no/regelverk/lover/naturmangfoldloven/naturmangfoldloven-kapittel2-veiledning/>

Det er lovkrav å opprettholde vegetasjonen langs alle elver. I kartverktøyet vedlagt ligger det inne forslag som forankrer dette i arealplanen.

Vannressursloven⁸ § 11. (kantvegetasjon)

Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. Denne regelen gjelder likevel ikke for byggverk som står i nødvendig sammenheng med vassdraget, eller hvor det trengs åpning for å sikre tilgang til vassdraget.

Grunneieren, tiltakshavere og berørte fagmyndigheter, kan kreve at kommunen fastsetter bredden på beltet. Bredden kan også fastsettes i rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Veileder: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/vannmiljo/vannmiljo-i-arealplanlegging/>

Forskrift om konsekvensutredning⁹. Vi gjengir de mest sentrale bestemmelsene og hvordan kommunen kan bruke forskriften aktivt for å sikre at kunnskapen kommer frem.

- Kommunen kan i utredningsdokumentet legge strenge føringer for hva som skal hentes av ny kunnskap (§ 17), og her bør det bli en rutine at arealregnskap over økosystemene som blir

⁸ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-11-24-82>

⁹ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854>

påvirket og deres økosystemtjenester utredes (§ 21). Dette forenkler arbeidet med kommunens mål om arealnøytralitet.

- Kommunen må utnytte sin godkjennelsesmyndighet. Dersom KU ikke har synliggjort kommunens krav, må det kreves at det gjøres på nytt.
- Kommunen kan stille vilkår (§ 14).
- Konsekvensutredningen skal inneholde en beskrivelse av den nåværende miljøtilstanden og en vurdering av hvordan miljøet antas å utvikle seg hvis planen eller tiltaket ikke gjennomføres (null-alternativet) (§ 20).

Veileder: <https://www.miljodirektoratet.no/konsekvensutredninger>

Hvordan måle effekten av arealnøytralitetsvedtaket og satsing på naturmangfold i arealforvaltningen og arealplan.

Tre punkter som legges til grunn for veien videre;

- Det er i stor grad overlatt til kommunal forvaltning å utvikle kunnskapsgrunnlaget for å måle effekten av naturmangfoldet i arealforvaltningen og arealplan, samtidig som disse skal vektes mot andre samfunns mål.
- Lokalpolitikere i Flakstad har igjennom arealnøytralitetsvedtaket bestemt at kommunen skal ivareta den sårbare naturen, og rammene for å sikre dette er ny arealplan og naturmangfoldplanen.
- Prosesskravene i naturmangfoldloven og forskriften om konsekvensutredningen er der for å nettopp gi juridisk grunnlag for å få frem informasjon om den sårbare naturen.

Nå har Flakstad gjort to sentrale grep for å løse disse utfordringene. Kommunen skal rullere arealplanen, og gjennom denne kommunedelplanen for naturmangfold har vi dannet et oppdatert kunnskapsgrunnlag for utforming av ny arealplan der vi kan sikre det viktigste naturmangfoldet, samt prinsipper for arealnøytralitet for den daglige arealforvaltningen (se kapittel om arealnøytralitet). Likevel bør det ses nærmere på løsninger for mer utstrakt interkommunalt samarbeid, spesielt når det gjelder naturkompetanse. I Nord-Norge har en rekke kommuner utviklet regionale plankontor, som har sikret det kommunale selvstyret, samtidig som administrasjonen gjennom tett samarbeid med nabokommunen(e) har bygget bedre kompetanse og rutiner.

OM PLANEN

Kommunedelplanen er tematisk, men det betyr at den ikke er juridisk bindende. Derimot er den i høyeste grad tenkt å være rådgivende for ny arealplan. Finansiering av planen kom på plass i 2020, da kommunen søkte Miljødirektoratets støtteordning til kommunedelplan for naturmangfold ¹⁰og ble innvilget 125 000 til å lage en slik plan. Kommunen la i mars 2021 ut et planprogram på høring, og

¹⁰ <https://www.miljodirektoratet.no/skjema/naturmangfold-kommuneplanleggingen-tilskudd/>

innspillene til denne samt prioriteringene i planprogrammet ligger til grunn for utformingen av denne planen. Kommunen utviklet et samarbeid med nabokommunene Vågan og Vestvågøy, og i 2021 møttes de jevnlig for å diskutere felles utfordringer for naturmangfoldet i regionen. Her deltok også Statsforvalteren med kunnskapsgrunnlag og gode innspill. I september 2022 overtok Sabima skrivearbeidet, og har skrevet planen i tett dialog med Dag Walle, Martin Eggen og Andy Sortland. Styringsgruppen, ledet av ordfører Trond Kroken og rådmann Lena Hansson, har sikret politisk forankring og fremdrift underveis.

FAGLIG UNDERLAGSRAPPORTER TIL KOMMUNEDELPLANEN

Naturen i Flakstad er lite kartlagt. Det ble derfor bestilt to rapporter for å få et bedre kunnskapsgrunnlag for kommunens områder.

Rapportene, som kan lese i helhet her (kommunen legger inn link), bygger på flere uker med kartlegging av to norgesledende kapasiteter; Martin Eggen og Andy Sortland. Eggen er en av dem som kan mest om fugler og deres økosystembehov i Norge, som mangeårig fagrådgiver i BirdLife Norge, og i tillegg bor Eggen i kommunen. Andy Sortland fra Universitet i Tromsø er leder av Norsk Botanisk Forening Nord-Norge, og hans mangeårige kjentskap til regionen gir en særdeles viktig innsikt i de botaniske verdiene i Flakstad. Områdene de har kartlagt er lagt inn som egne kartlag i vedlagt kartverktøy som presenteres under. Områdene, samt forslag til tiltak i områdene er presentert i tabell på side 43.

MEDVIRKNING

24. august ble det gjennomført et felles, digitalt medvirkningsmøte med innbyggere i Vågan, Flakstad og Vestvågøy om kommunedelplanen for naturmangfold. Et tjuetalls innbyggere deltok, og Andy Sortland og Martin Eggen holdt foredrag om viktig naturmangfold i kommunen.

En god del av naturmangfoldet i kommunen ivaretas gjennom beiting og god skjøtsel av kulturlandskapet, noe vi skriver mer om i jordbrukskapittelet. Sammen med arealforvaltningen i administrasjonen utgjør derfor bøndene og store grunneiere i Flakstad de sentrale miljøarbeiderne i kommunen. Nasjonal jordbrukspolitikk har gjort det stadig vanskeligere å opprettholde det tradisjonelle landbruksdriften på øya, og kommunen har få virkemidler her. Det derimot kommunen kan bidra til er å skape forståelse og stolthet hos innbyggere og spesielt skolebarn for samspillet mellom skjøtsel av kulturlandskapet og et rikt naturmangfold, et samspill som har utviklet gjennom hundrevis av år. Vi kan se til eksempler fra Solund kommune, der de har skapt flere fellesprosjekter mellom innbyggere og bønder som bidrar til riktig beitetrykk på større arealer. Gjengroing utgjør en hovedtrussel her, og i dette ligger også spredning av sitkagran. I god dialog med grunneierne og medvirkning fra hele befolkningen foreslår vi tiltak for å løse utfordringen (mer om dette i jordbrukskapittelet).

BRUK AV KARTVERKTØYET

Et sentralt grep for å sikre kunnskap fra denne kommunedelplanen til ny arealplan, har vært å gjøre sårbar natur synlig i kart. Dersom kommunestyret bestemmer seg for å sikre disse områdene, kan vi i ny arealplan lett justere arealformål 'bebyggelsesområder' der det er arealkonflikt til LNFR, og samtidig i avgrensning av nye utviklingsområder unngå nettopp disse områdene. Grunnlaget for kartet er kommunes arealplan og reguleringsplaner, nasjonalt kartlagt natur og kartleggingene fra Eggen og Sortland. Kartverktøyet består av ni sider. En veksler mellom sidene ved å trykke på piltastene, og en zoomer inn ved å først trykke på hengelås deretter pluss og minus etter ønske. Ved hjelp av piltasten kan en dra seg rundt på kartet. <https://geotales.io/view.php?id=877e0a9b-8354-417a-bbaf-9df76ce58a1a>. Kartet kan videreutvikles og kobles mot Nordlandsatlas.

Side 1. Viser alle arealene som kommunestyret tidligere har avsatt til næring eller boligformål (i kartet omtalt som bebyggelsesområder), samt områder der den fremmede arten sitkagran vokser. Tiltak knyttet til sitkagran beskrives nærmere i kapittelet jordbruksområder.

Side 2. Viser bebyggelsesområder og alle elver (hentet fra NVE), og deretter er det lagt på 50 meter buffer på hver side av elvene. Rødt viser overlapp mellom bebyggelsesområder og buffersoner. Dette er kantsoner som kommunen er lovpålagt å beskytte. Kantsonene er viktige leveområder for mange arter, og de gir mer liv i elva og bidrar til mindre erosjon og hindrer flom (mer om dette i kapittelet om hva truer naturmangfoldet). I kommunedelplanen foreslår vi at denne settes fast til 50 meter.

Side 3. Viser bebyggelsesområder og alle ferskvann (hentet fra NVE), og deretter er det lagt på 100 meter buffer rundt ferskvann. Rødt viser overlapp mellom bebyggelsesområder og buffersoner. § 1-8 i plan- og bygningsloven fastsetter byggeforbud langs vassdrag/ferskvann. Vi ser også at flere av de verdifulle naturområdene som er kartlagt overlapper i stor grad med dette kartlaget, noe som understreker viktigheten av at disse områdene ikke bygges ned. Dette utgjør også svært viktige friluftslivsområder for kommunens innbyggere.

Side 4. Viser bebyggelsesområder og myr (hentet fra Kilden, NIBIO). Rødt viser overlapp mellom bebyggelsesområder og myr. Som statlige planretningslinjer tydelig påpeker, skal kommunen unngå å bygge ned disse områdene. Videre er det stort overlapp mellom kartlagte verdifulle naturområder og myrområder, noe som understreker viktighetene av å beskytte disse områdene. Disse områdene er også viktige for klimaet, da ødeleggelse av myrområder innebærer store klimautslipp. Vi skriver mer om dette i eget kapittel om våtmark og kapitelet hva truer naturmangfoldet.

Side 5. Viser bebyggelsesområder og strandsoner. Strandsonen er hentet ut fra kartverket, og deretter er det lagt på en buffer med 100 meter; jf. byggeforbudet i plan- og bygningsloven. Rødt viser overlapp mellom bebyggelsesområder og strandsonen. Strandsonen er unikt leveområde for arter, da møtet mellom hav og land skaper unike økosystemer med høyere antall arter. Vi skriver mer om dette i eget kapittel om strandsonen.

Side 6. Viser bebyggelsesområder og nasjonalt kartlagt kulturlandskap. Kulturlandskap er områder med særskilt viktige kvaliteter for planter, insekter og fugler.

Side 7. Viser bebyggelsesområder og kartlagte kulturlandskap av Andy Sortland. Rødt viser overlapp mellom disse. Områdene oppsummeres i egen tabell på side 43.

Side 8. Viser bebyggelsesområder og viktige fugle- og naturmangfoldsområder kartlagt av Martin Eggen. Rødt viser overlapp mellom disse. Områdene oppsummeres også i egen tabell på side 43.

Side 9. Viser alle viktige naturområder samtidig, for å synliggjøre totalitet av hvilke områder vi bør unngå å bygge ned.

TIDLIGERE KARTLEGGINGER OG VIKTIGE INFORMASJONSSIDER OM NATURMANGFOLDET I FLAKSTAD

Portal for økologisk grunnkart er en samling av over 50 kart som viser stedfestet informasjon om arter, naturtyper og landskap – og miljøvariablene som påvirker disse. Velg Flakstad i løsningen for å trekke ut lokale forhold.¹²

Artskart er en database og registreringstjeneste for artsobservasjoner av planter, dyr og sopp i Norge. Velg Flakstad for å få ut lokale observasjoner.¹³

Tidligere kartlegginger i Flakstad

- Strann mfl. 2006. Biologisk mangfold i Flakstad kommune. NINA-rapport 139. <https://www.nina.no/archive/nina/PppbasePdf/rapport/2006/139.pdf>
- Larsen & Wergeland 2013. Kartlegging av sjøfugl i planlagte Lofotodden nasjonalpark juni 2013. <http://wkn.no/Publikasjoner/MU%20Rapport%202013-35.pdf>
- Eggen 2021. Kartlegging av fugl i Lofotodden nasjonalpark i 2021. Beskrivelse av metodikk og sammenstilling av funn.

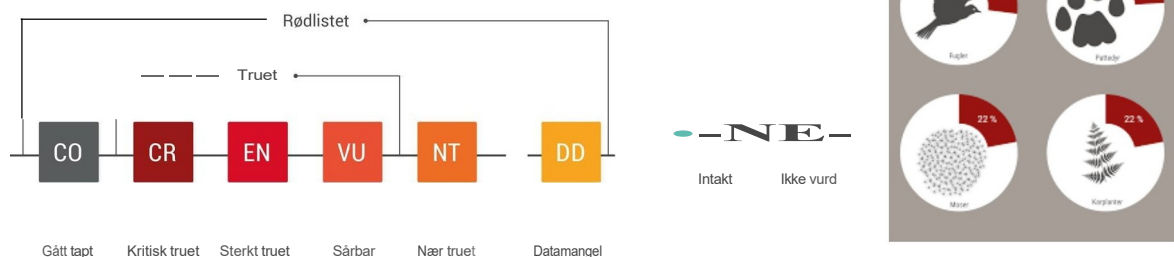
¹² <https://okologiskegrunnkart.artsdatabanken.no/?favorites=false>

¹³ www.artskart/artsdatabanken.no

HVA TRUER NATURMANGFOLDET?

Kapitlet fungerer også som en overbygning for de senere kapitlene strandsonen, våtmark og jordbruk, der vi går nærmere inn i lokale truslene og løsningene for å sikre naturmangfoldet i disse økosystemene. Vi bruker flere figurer for å forklare sammenhenger, som er sammenstillinger gjort av Norges ledende naturforskere.

Artsdatabanken er en norsk, statlig organisasjon som innhenter og sammenstiller informasjon og data om norsk naturmangfold. Hvert 6 år produserer Artsdatabanken rødlista for arter (siste versjon i 2021), som er en oversikt over arter som har risiko for å dø ut fra Norge. Arbeidet bygger på et solid faglig arbeid av 95 eksperter og 27 vitenskapelige institusjoner og firma. Av 23 406 vurderte arter, er nå 4957 arter på rødlista. Dette utgjør ca. 1/5 av alle kjente arter i Norge. Av disse er 2752 arter (12 %) trua og fordeles i kategoriene sårbar (VU), sterkt trua (EN) og kritisk trua (CR). Størst andel trua arter finnes i artsgruppene fugler, pattedyr, moser og karplanter.

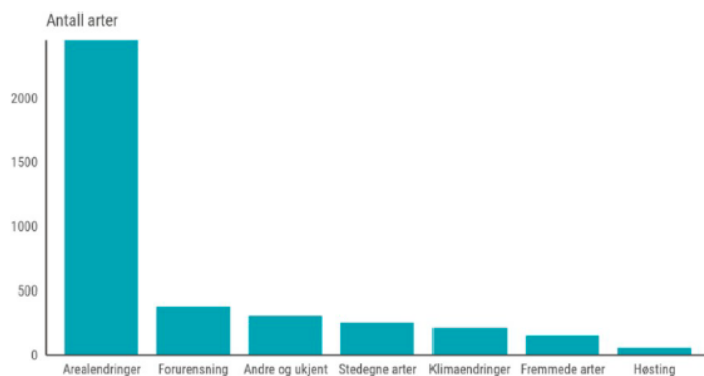

Figur 1: Rødlistekategorier. Figur 2: Rødlista artsgrupper. Kilde: Artsdatabanken.

Hva er årsaken til at artene er i ferd med å dø ut?

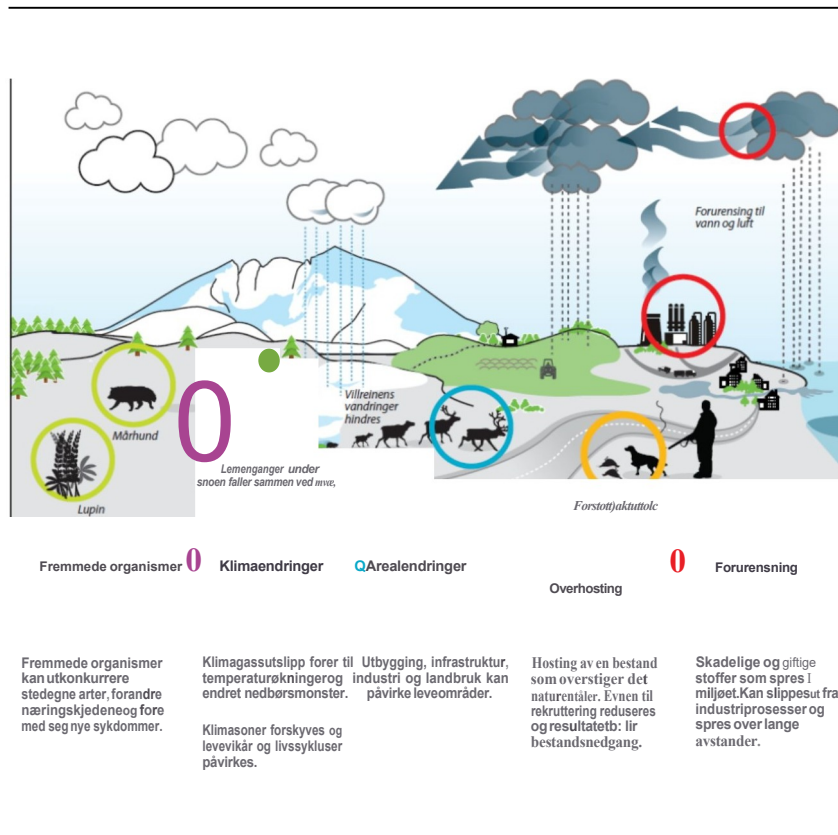
Forskerne tilknyttet Artsdatabanken har som del av rødlistevurderingene også pekt på årsakene til at den enkelte arten er truet i Norge. Her er det en årsak som peker seg meget tydelig ut. For 9 av 10 trua arter er det arealendringer, eller tap av artens leveområde, som er hovedtrusselen (se figur 2 under).

Arealendringer utgjør altså en mye større trussel enn klimaendringer, forurensning og fremmede arter til sammen (se figur 4 for visualisering av disse truslene).

OPPRINNELIG: Figur 2: Faktorene som har størst negativ påvirkning på naturmangfoldet i Norge. Kilde: Artsdatabanken

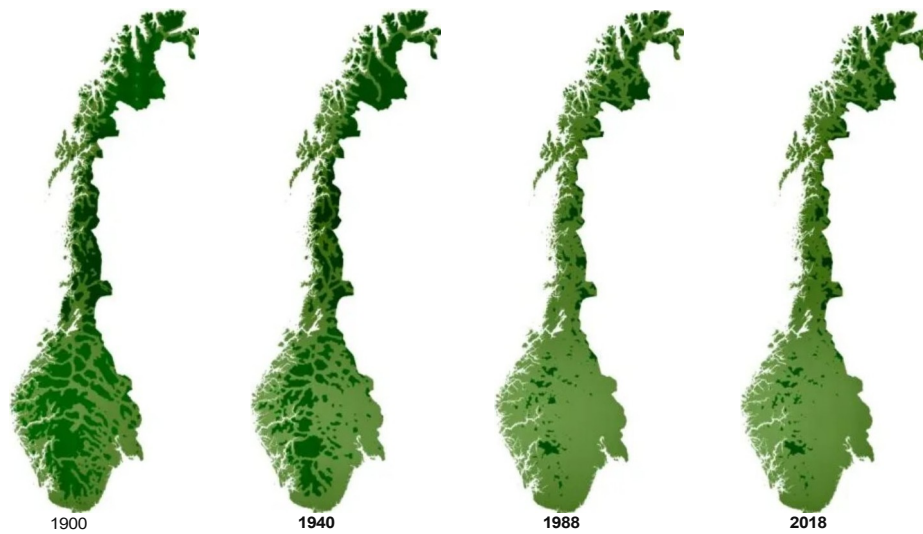
Figur Z: Faktorene som har størst negativ påvirkning på naturmangfoldet i Norge. Kilde: Artsdatabanken

Figur 3: Trusler mot naturmangfold. Bilde fra Stortingsmeldingen «Natur for livet». Figur 3 kan fungere som en visualisering av figur 2.

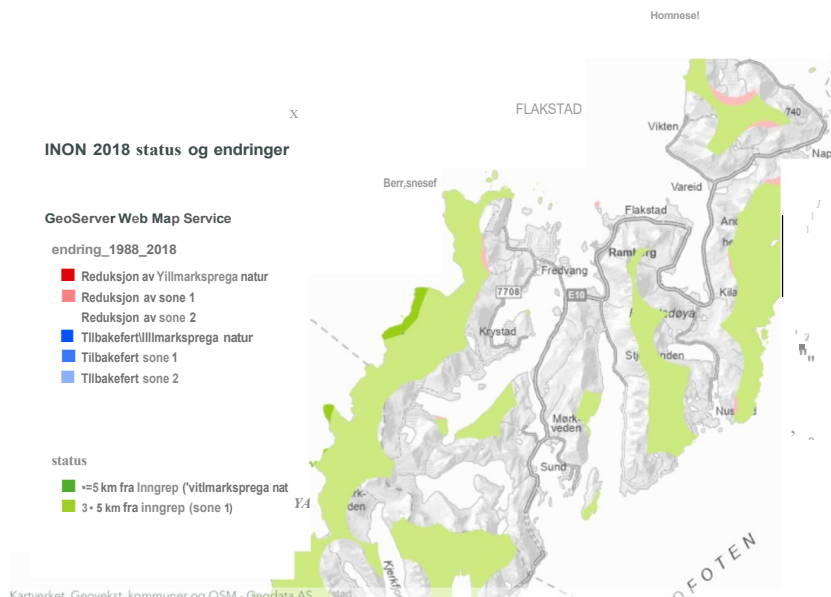
For å forstå hvorfor arealendringer utgjør hovedtrussel, må vi ta inn over oss to essensielle premisser: Evolusjonens begrensninger og hvor lite natur det er igjen i Norge som ikke er påvirket av mennesker. Evolusjonen forklarer ikke bare artenes adferd og funksjon, men hvordan artene gjennom hundretusenvis av år er fininnstilt mot et spesielt leveområde med spesifikke livsvilkår. Det er selvsagt forskjell på hvor opportunistiske/tilpasningsdyktige ulike arter er til å utnytte andre leveområder, men det er især de artene som i liten grad klarer å tilpasse seg en natur kontrollert av mennesker som forsvinner. Som figur 4 under viser, er det svært lite villmark igjen i Norge. Om en fokuserer på Flakstad (se figur 5), er det i hovedsak fjellområdene som uberørt. I lavlandet, er det områder i fjæresonen og et fåtall våtmarksområder som er «urørte», og det er også derfor disse er fanget opp i kartlaget 'viktige fugle- og naturområder'.

Villmarkspregede områder i Norge

- Villmarkspreget: Naturområder som ligger fem km eller mer i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep

Figur 4: Villmarkspreget natur, der mørkegrønn viser områder som er 5 km fra nærmeste inngrep. Siden år 1900 har de villmarkspregede naturområdene blitt redusert fra omkring halvparten av landarealet til ca. 11,5 prosent i januar 2018. Kilde Miljøstatus.no.

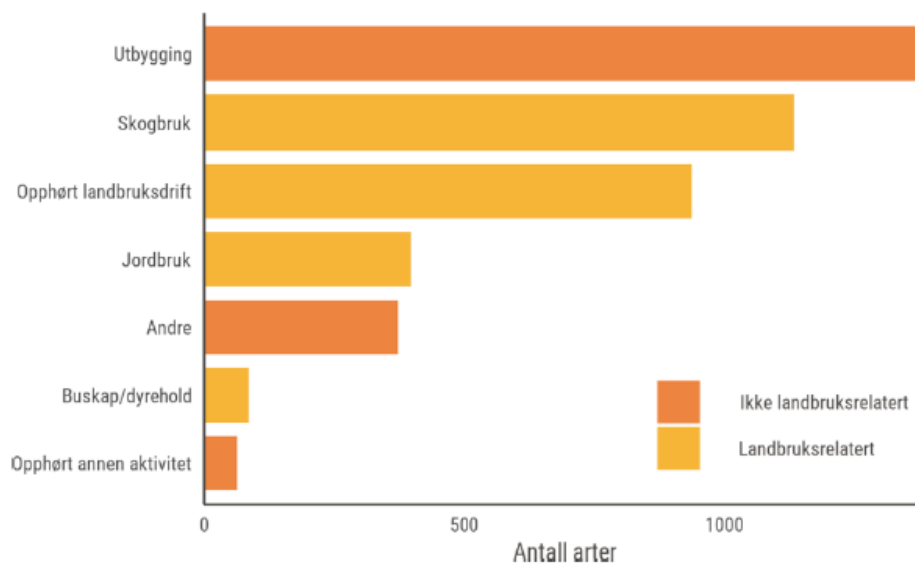
Figur 5: Inngrepsfrie områder i Flakstad. Kilde: Miljøstatus. <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/naturomrader-pa-land/inngrepsfri-natur/>

Arealendringer er en sekkebetegnelse, som figur 6 viser. Grovt deles den i to; landbruksbasert og ikke landbruksbasert. For landbruksbasert er det kolonne 3, opphørt landbruksdrift eller gjengroing, som utgjør hovedtrusselen for Flakstad. Løsningene på (og årsaken til) dette ligger i nasjonal jordbrukspolitik, og kommunen har små verktøy i denne sammenheng. Det er ikke intuitivt at gjengroingen medføre mindre naturmangfold. For å forstå dette, må man ha i tankene at Lofotøyene og en rekke områder i Flakstad har siden vikingtiden og helt fram til andre verdenskrig blitt drevet ganske likt: Slått og beiting. Dette har skapt muligheter for en rekke plantearter, som raskt ville blitt utkonkurrert når slått og beiting ikke skjer. Slike skjøtelsbetingede arter fantes i førhistorisk tid i områder med beiting av store flokker av ville dyr, som også tidvis ble påvirket av naturlige branner. Da mennesket begynte med jordbruk, flyttet mange av disse artene inn i det menneskeskapte

kulturlandskapet. Disse plantene har igjen skapt levested for en rekke insekter og igjen en del fugler. Beite- og slåttemarker er tradisjonelt ikke pløyd og gjødslet, noe som er forklaringen på at det kalles semi-naturlig mark. Noen områder er særskilt viktige for plantelivet, og vi beskriver riktig skjøtsel av disse i jordbrukskapittelet.

Av ikke landbruksrelaterte påvirkningsfaktorer utgjør utbygging, altså hus-, hytte- industri- og veibyging, hovedtrussel. Ser vi bort fra statlige utbyggingsprosjekter, faller de fleste

arealvedtakene innenfor kommunens myndighet, og det er nettopp innenfor disse arealvedtakene at styringsmålet arealnøytralitet skal virke (se mer om dette i neste kapittel om arealnøytralitet).

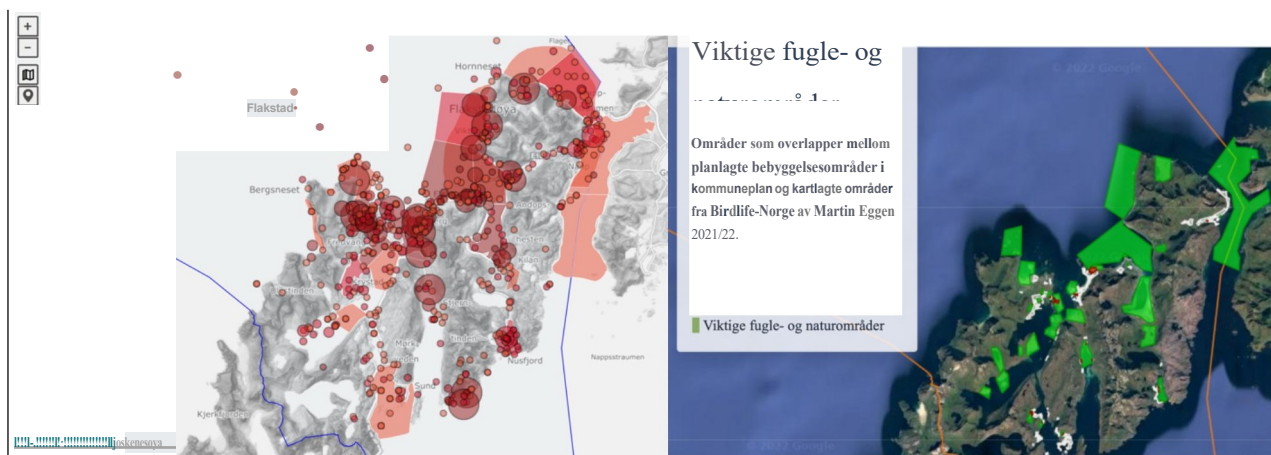

Figur 6: Hovedtrussel arealendringer (fra Figur 2) er fellesbetegnelse på flere arealendringstrusler som vises i Figur 4. Kilde: Artsdatabanken.

Figuren viser årsakene til at arter i Norge trues. Figuren er hentet fra Artsdatabanken som utarbeider Rødlista, mer info om figuren kan leses her <https://artsdatabanken.no/rodlisterforarter2021/Resultater/Pavirkningsfaktorer>

HVOR ER DE SÅRBARE OMRÅDENE I FLAKSTAD?

Helt sentralt for å styre arealbruken unna den sårbare naturen, er å vite hvor disse områdene faktisk er. I økologisk grunnkart kan en få opp hvor de rødlista artene er i Flakstad (se figur 7). Bevaring av rødlista arter er viktig, et led i dette kan være å beskytte leveområdene disse artene er avhengig av. Målet om å stanse tapet av naturmangfold henger tett sammen med å stoppe tapet og fragmentering av leveområdene til de rødlista artene. Konkretisering av dette kan en se i figur 8 over, der vi nettopp har tatt høyde for leveområdene. Dette utgjør videre en essensiell del av arealnøytralitet.

Figur 7: Rødlista arter i Flakstad- kilde Artsdatabanken. **Figur 8:** Viktige fugle- og naturvernomsråder i Flakstad. Kilde: Økologisk grunnkart <https://geotales.io/view.php?id/877e0a9b-8354-417a-bbaf-9df76ce58a1a>.

AREALER ER IKKE EN FORNYBAR RESSURS

Et grunnleggende faktum er at når arealer bygges ned, gjøres «kapitalen» av natur mindre. Mye av det som vi kaller hverdagsnatur, altså områder der en ikke finner rødlista arter eller verdifulle naturtyper, er likevel sentral i å produsere mange av de viktige naturgodene vi mennesker er avhengige av: Rent vann, flom- og rassikring, god og produktiv jord til matdyrking og pollinerende insekter til frukt og grønnsaker. Det er likevel i denne naturen vi må kunne tåle noe nedbygging, herunder skal det avsettes areal til reiselivsnæringen og fritidsbebyggelse (ref:samfunnsplanen)

KOMMUNENS AREALPOLITIKK SENTRAL I Å LØSE NATUR- OG KLIMAKRISEN I SAMMENHENG

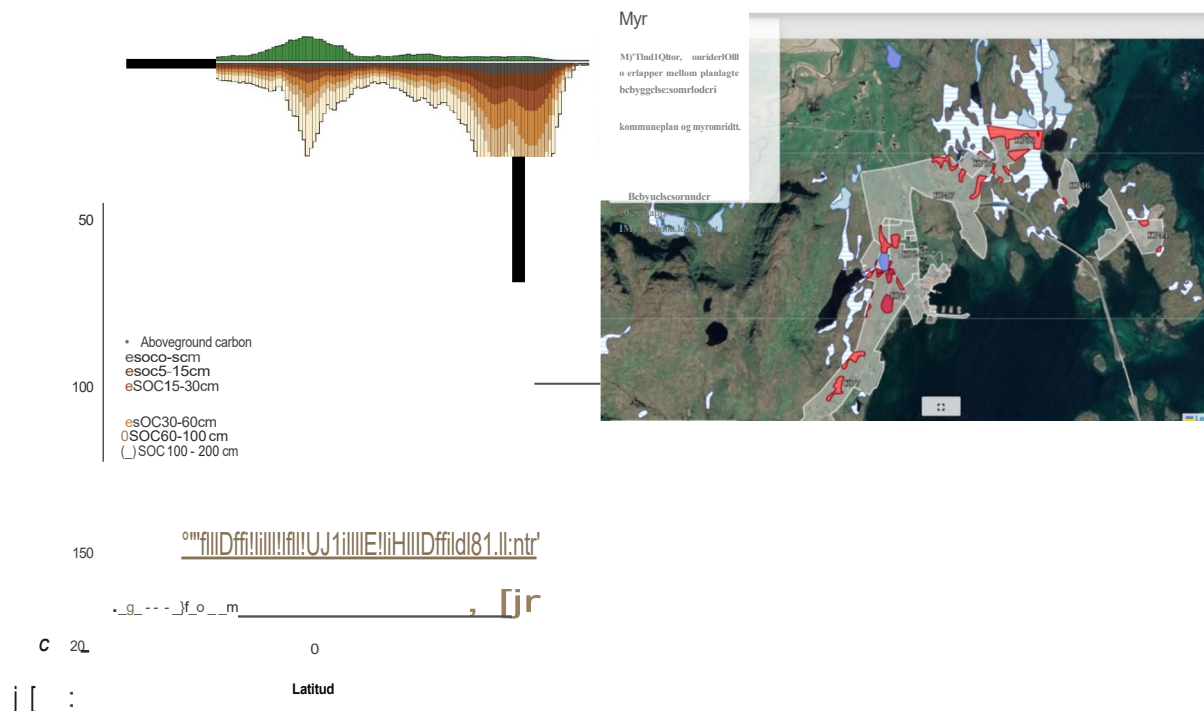
Utviklingen beskrevet i dette kapitelet inngår i det vi nå kaller “Naturkrisen”, som ble erklært av verdens ledere høsten 2020. Det internasjonale Naturpanelet (IPBES) fastslo i sin hovedrapport i 2019 at tapet av natur globalt er like alvorlig som klimakrisen og krever gjennomgripende endringer (transformativ change). Rapporten, som er en synteserapport utviklet av verdens fremste natur- og samfunnsforskere, konkluderte med at «tapet av naturmangfold er akselererende og uten sidestykke i menneskets historie. Naturmangfoldet er menneskets livsgrunnlag og tapet av naturmangfold vil berøre alle på jorden». Sir Bob Watson, tidligere leder av både Naturpanelet og Klimapanelet har uttalt: *«We cannot solve the threats of human-induced climate change and loss of biodiversity in isolation. We either solve both or we solve neither»*

Klimaendringene har allerede begynt å gjøre seg gjeldende, med mer tørke, ekstremnedbør og høyere temperaturer. Klimaforskernes prognoser viser at vi styrer mot 2 graders gjennomsnittsøkning i temperatur, noe som sannsynligvis vil det bety 5-6 graders økning for nordlige områder der Flakstad ligger. Det er utslipp av CO₂, især fra fossile kilder, som er hoveddriveren bak denne utviklingen.

Utslipp koblet til nedbygging av og annen påvirkning på natur bidrar også betydelig, men har ikke fått like stor oppmerksomhet før de siste par årene. I våre nordlige områder er mye karbon lagret i jordsmonnet (se figur 9 under). Myrer står i en særstilling her, for selv om de bare utgjør 3 prosent av verdens landarealer, lagrer de to til tre ganger mer karbon enn verdens regnskoger til sammen (Miljødirektoratet 2022). Dette er grunnen til at Miljødirektoratet anbefaler at det innføres et generelt byggeforbud på myr.¹⁴

I kartverktøyet vi har utviklet for denne kommunedelplanen, har vi sett på hvor mye myr som ligger inne i gjeldende arealplan/reguleringsplaner (se figur 10 under). Totalt er 137 dekar myr inne i gjeldende plan, noe som kan medføre utslipp av CO₂-ekvivalenter dersom alle disse områdene bygges ut og myrene negativt påvirket, og at kommunen unngår myr og andre våtmarksområder i fremtidige reguleringsplaner. Vi skriver mer om det rike naturmangfoldet i dette økosystemet i kapitlet om våtmark.

¹⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2022/juni-2022/vurdering-av-virkemidler-for-a-hindre-nedbygging-av-myr/>

Figur 9: Viser karbonlagring i jord. Latitude er breddegrad. De store regnskogene ligger ved ekvator., Mellom 58 og 71 er norske breddegrader, og som det tydelig framgår av figuren er mye karbon lagret i jorden i denne delen av verden. Kilde: <https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.aavOSSO>. **Figur 10:** Viser myr og bebyggelsesområder i Flakstad, rødt viser overlapp for å se nærmere gå inn i kartløsningen <https://geotales.io/view.php?id/877e0a9b-8354-417a-bbaf-9df76ce58ala>

I IPCCs rapport fra februar 2022 fremgår det at velfungerende økosystemer er essensielle for å bremse klimaendringene. Det betyr spesielt beskyttelse av større, sammenhengende naturområder og karbonrike naturtyper. Det ser ikke ut til at vi klarer å unngå betydelige klimaendringer, men hvor god helsetilstand naturen vår har, vil avgjøre hvor ille det oppleves lokalt. Robust natur er også en viktig buffer mot klimaendringene vi ikke klarer å unngå.

I faglitteraturen brukes begrepet «naturbaserte løsninger» om løsninger der en sikrer både lavere klimautslipp og bedre naturmangfold. På vegne av KS utviklet Vestforsk en rapport ¹¹ der de så kommunens mulighet til å finne slike løsninger. For Flakstad er det særskilt to løsninger som er aktuelle

Tabell 5. Hovudstrategiar for naturbaserte løysingar.

Tiltak (Samspeleffekt)	Kva for betydning	Konsekvens av å oversjå
Bevare og etablere blå-grøne strukturar	Positivt samspel bio-mangfald, klimatilpassing og karbonbinding.	Vanskelegare å handsame store vatnmengdar, hemmar biomangfald og karbonbinding
Bevaring av våtmark	Positive samspeleffektar for klimatilpassing, karbonbinding og lagring og biomangfald	Ved nedbygging eller drenering av myr vert karbonlagringa svekka eller tapt, sårbarheita for flaum aukar og biomangfaldet svekt

Figur 11: Hentet fra Vestforsks rapport 2021 side 66 <https://www.vestforsk.no/sites/default/files/2021-08/Samspeleffektar%20VF-rapport%204-2021%20MASTERDOKUMENT.pdf>

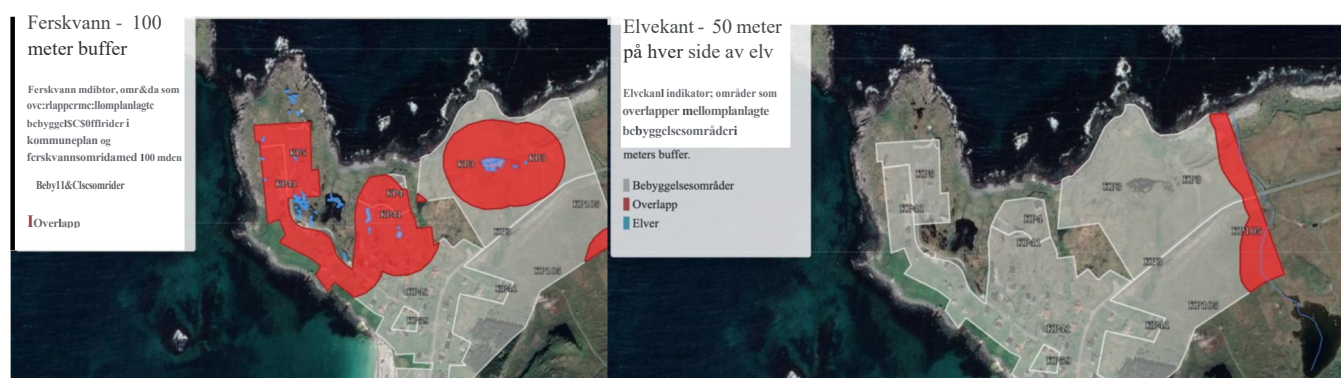
Figur 11: Hentet fra Vestforsks rapport 2021 side 66 <https://www.vestforsk.no/sites/default/files/2021-08/Samspeleffektar/o20VF-rapport%204-2021%20MASTERDOKUMENT.pdf>

Bevaring og etablere blågrønne strukturer handler blant annet om kantsoner på hver side av elver og områder rundt ferskvann. Som vi beskrev i planens forankring, krever både plan- og bygningsloven og vannressursloven sikring av slike områder. Naturområder nært vann sikrer både kvaliteten i vannet gjennom skygge og tilgang på næring, og dermed bedre livsbetingelser for arter som lever i vannet/elvene. Samtidig bruker en rekke arter kantsonen og områder rundt vann som steder der de kan bevege seg og leve i. Disse områdene hindrer også erosjon, tar opp vann ved flom og holder på karbon. Derfor har vi synliggjort disse områdene i vedlagt kartverktøy. Det er en målsetning gjennom areal-planen at vi skal implementere en differensiert byggegrense tilpasset stedelige forhold (naturmangfold/topografi/bruken av området).

Foto: Andy Sortland.

Et parti av Sandelva innenfor Tunga eksemplifiserer nødvendigheten av kantsoner. Siden flo sjø går opp i elva, domineres vegetasjonen i og langs kanten av elva av havstrandsarter. De lave mattene i elva er fjæresaltgress og noe rødsvinge!, og de større artene av gress langs elvebredden er strandrug, kveke og dunhavre. Nede til høyre står mjødukt i blomst.

Figur 12: Kilde: https://geotales.io/view.php?id_877e0a9b-8354-417a-bbaf-9df76ce58ala

AREALNØYTRALITET I FLAKSTAD KOMMUNE

Som lokal planmyndighet har kommunen stor påvirkningsmulighet for å begrense tapet av naturmangfold som følge av arealendringer. Dette er også derfor Flakstad kommunes framsynte politiske vedtak som lyder: - *Flakstad kommune skal arbeide for å bli arealnøytral og innarbeide prinsippet for arealnøytralitet i kommuneplanens arealdel, naturmangfoldplan og annet planverk hvor dette er hensiktsmessig* - har gjort oss nasjonalt kjent. Men når de gjelder å beskrive hva vedtaket innebærer og hvordan det skal praktiseres, har flere kommuner passert oss de siste årene.

Ifølge Naturkampen jobber 35 kommuner nå med å forankre arealnøytralitet i sine plansystemer.

Dette kapittelet har som mål å gi klare kjøreregler for hvordan arealnøytralitet kan bli et styringsmål for all arealforvaltning i Flakstad, og hvordan det kan følges opp i ny arealplan.

HVA INNEBÆRER AREALNØYTRALITET?

Arealnøytralitet er et politisk og forvaltningsmessig svar på hovedårsaken til at arter forsvinner i Norge, arealendringer (se figur 3).

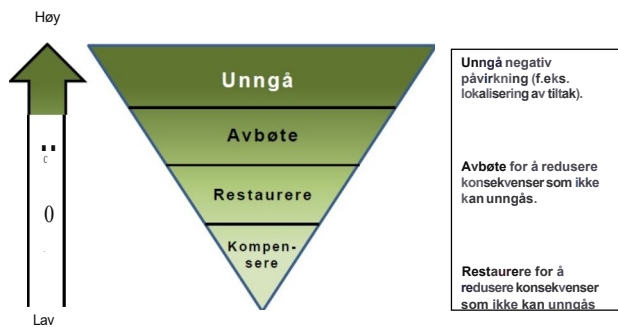
(Vedtak **KS 2019-2023- 126/20**)

Flakstad kommune ønsker å være særskilt varsom med arealer av sårbar art.

Kommunen ser behov for å ta vare på verdifull natur for framtidige generasjoner. Flakstad kommune skal arbeide for å bli arealnøytral og innarbeide prinsippet for arealnøytralitet i kommuneplanens arealdel, naturmangfoldplan og annet planverk hvor dette er hensiktsmessig.

I interpellasjon ble følgende lagt til grunne:

Prinsippet skal være: Om det skal gjøres nye inngrep i fri natur, må annet areal få lov å reetableres til fri natur igjen. Om mer landbruksjord skal nedbygges, så må ny landbruksjord kunne fristilles et annet sted i kommunen. Det er det enkle prinsippet bak arealnøytralitet. Og det er dette prinsippet vi foreslår å ta inn som en del av planbestemmelsene.

Figur 14: Tiltakshierarkiet er et viktig fundament for arealnøytralitet og ligger både til grunn for utforming av ny arealplan, samt metoden som skal ligge til grunn for alle arealvedtak.

NY AREALPLAN BØR UNNGÅ Å BYGGE NED SÅRBAR NATUR

Kommunesektorens organisasjon KS har de siste årene fått utviklet flere fagrapporter som synliggjør hvordan kommunene kan og bør forholde seg til naturkrisen og klimakrisen. I rapporten som ble lagt frem i sommer «Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av lokalt selvstyre»¹⁷ foreslår forskerne under tiltak 12, nettopp det vi operasjonaliserer i prinsipp 1 og 2 over.

12. Krav om oppdaterte plandata

For å sikre at beslutninger om arealbruk bygger på oppdatert kunnskap, kan det innføres en bestemmelse om at gamle reguleringsplaner ikke kan videreføres ved rullering av kommuneplanens arealdel, uten at det foretas en konkret vurdering av reguleringsplanens virkninger for klima- og natur. Det vi si planens virkninger for å nå målsetninger om klimagass- reduksjon, redusere natur- og klimarisiko og for å ivareta naturmangfoldet. Det må da utarbeides oversikt over arealer som er avsatt til utbyggingsformål, men som ennå ikke er bygd ut, i tillegg til at eldre planer må registreres i digitale planregistre.

Hvis en grovt ser på områdene vi foreslår skal tas ut av gjeldene arealplan og unngås ved utvikling av nye reguleringsplaner i fremtiden, innehar de nettopp de kvalitetene som KS-rapporten anbefaler kommunene å unngå å bygge ned. I kapittelet «planens forankring» er områdene vi skal unngå forankret. Det samme forankringen finnes også i kapittelet «hva truer naturmangfoldet?». For å gjøre koblingene åpenbare, fremstiller vi dem også i tabellen under.

Områder som bør unngås	Kobling til lokal, regional eller nasjonal politikk eller lovverk	Kunnskapsgrunnlag
<p>Viktige fugle- og naturområder (se kartside 8)</p>	<p>Lokalt: Flakstad kommune ønsker å være særskilt varsom med arealer av sårbare arter.</p> <p>Regionalt: Større sammenhengende villmarkspregede naturområder og sammenhengende områder fra fjord til fjell (INON), skal ivaretas som viktige områder for naturmangfold, friluftsliv og opplevelse.</p> <p>SPR: Arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktor for truet natur i Norge i dag. Det er viktig at kommuner og fylkeskommuner vurderer virkninger for naturmangfoldet ut fra den samlede belastningen</p>	<p>Se tabell side 43, der alle områdene med verdier beskrives i detalj.</p>

¹⁷ <https://www.ks.no/contentassets/d6808fa016bf45d185e397b865f86d3c/BerekraftigArealbruk.pdf>

	https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/naturmangfold/sammenhengende-naturomrader-i-arealplanlegging/	
Myrområder/våtmark (se side	<p>Regionalt: Viktige naturområder må forvaltes slik at områdenes kvalitet ikke forringes.</p> <p>SPR: Natur som våtmarker, myrer, elvebredder og skog kan dempe effektene av klimaendringer, og er viktig å ivareta i arealplanleggingen. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/naturstrategi-for-vatmark/id2863261/</p>	<p>Miljødirektoratet anbefaler byggeforbud på myr.¹⁸</p> <p>Se ellers side 19 og eget kapittel om våtmark</p>
Natur nært ferskvann	<p>Lokalt: Prioritere bevaring av naturgrunnlaget og hindre tap og forringelse av biologisk mangfold og viktige naturområder.</p> <p>Regionalt: Forvaltning med tanke på å sikre god vannkvalitet i sjøer, elver, grunnvann og kystvann, skal ivaretas gjennom ei helhetlig arealplanlegging, hvor kommunene bør utarbeide helhetlige vannmiljøplaner.</p> <p>SPR: Natur som våtmarker, myrer, elvebredder og skog kan dempe effektene av klimaendringer, og er viktig å ivareta i arealplanleggingen.</p>	Se side 20
Strandsone	<p>Lokalt: Kulturhistoriske og/eller naturikoniske friluftslivsområder skal ikke privatiseres, kommersialiseres, dekkes til eller bygges på, med mindre det er til offentlig gode.</p> <p>Regionalt: Nybygging av boliger og fritidsbebyggelse bør skje i form av fortetting av eksisterende områder framfor å ta i bruk nye områder innenfor LNFR.</p> <p>SPR: Regjeringen legger stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand.</p>	Se eget kapittel om strandsone
Elvekant	<p>Regionalt: Forvaltning med tanke på å sikre god vannkvalitet i sjøer, elver, grunnvann og kystvann, skal ivaretas gjennom ei helhetlig arealplanlegging, hvor kommunene bør utarbeide helhetlige vannmiljøplaner.</p>	Se side 19-20

¹⁸ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2022/juni-2022/vurdering-av-virkemidler-for-a-hindre-nedbygging-av-myr/>

	<p>SPR: Natur som våtmarker, myrer, elvebredder og skog kan dempe effektene av klimaendringer, og er viktig å ivareta i arealplanleggingen.</p> <p>Vannressursloven § 11. (kantvegetasjon)</p>	
Kulturlandskap	<p>Lokalt: Et levende jordbruk med riktig bruksintensitet som bidrar til å bevare kulturlandskapet</p> <p>SPR: Bevaring av leveområder for ville pollinerende insekter er viktig for økosystemer og for pollinering av landbruksvekster.</p>	Se eget kapittel om kulturlandskap

FORANKRE TILTAKSHIERARKIET I ALLE AREALVEDTAKSSAKER

Konsekvensutredningsforskriftens § 17 gir kommunen mulighet til å kreve informasjon i utredningen. Tiltakshierarkiet er godt forankret i norsk og internasjonal arealforvaltning, men i kommunal arealforvaltning er det lite brukt. Ved å bruke tiltakshierarkiet som et verktøy, vil vi lede utbyggere til å ta bevisste valg for å beskytte naturen, fordi nederste trinn i hierarkiet – «kompenseringen» – kan være kostbar og vil derfor gi et insentiv om å ødelegge minst mulig natur i selve byggeprosjektet.

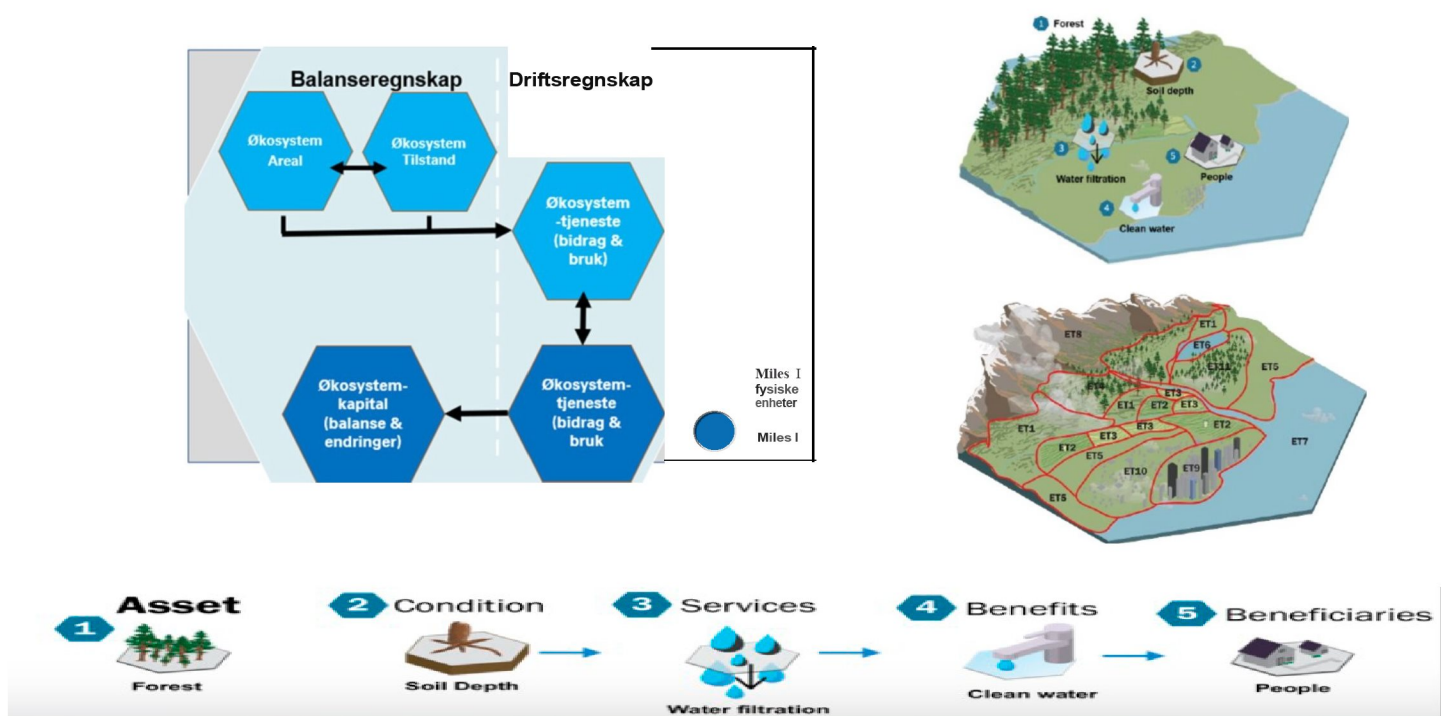
Grepet gjør at bygging på transformasjonsarealer (betyr at bebygde areal endres f.eks fra næring til boligformål) gjøres relativt sett rimeligere enn bygging i jomfruelig natur, noe som i dag ofte er motsatt – fordi bygging i natur ikke innebærer noen direkte eller indirekte kostnader knyttet til arealbeslaget. Tiltakshierarkiet gir også kommunen en mulighet til å kontrollere byggeprosjektet bedre og sikre ønsket utgang.

METODE FOR AREALREGNSKAP OG NATURREGNSKAP I FLAKSTAD

Målet med arealregnskapet er først og fremst å få oversikt over den faktiske nedbyggingen. Samtidig er arealregnskapet ment for å få oversikt over «beholdningen» kommunen har over arealer av de ulike økosystemene og hva som er «planlagt» å bygge ned av disse økosystemene.

Naturregnskapet kan et stykke på vei baseres på FN's system for «nature accounting» (se figur under), som innebærer at en i tillegg til arealdimensjonen på økosystemene også måler den økologiske tilstanden (helsetilstanden til økosystemet) og de naturgodene (karbonlagring, friluftslivsverdier, pollinering mm) som økosystemet inneholder. I flere forskningsprosjekter, som blant annet EcoGaps, utvikles metodikk for å få dette forvaltningsrelevant for kommuner inn i arealplanleggingen.

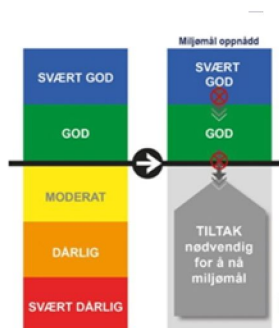
Lofotrådet og «de grønne øyene» ønsker å bli pilot for dette arbeidet og blant annet videreutvikle kartverktøyet vi har brukt i denne kommunedelplanen.

System of environmental economic

Figur 13: Metodikk for FN's økosystemregnskap Kilde: NINA <https://www.nina.no/Baerekraftig-samfunn/Naturregnskap>.

SLUTTMÅLET FOR NATURMANGFOLDPLAN ER AT ALLE ØKOSSYSTEM I KOMMUNEN HAR GOD TILSTAND

Figur 15: Målesystem for økologisk tilstand i vann.

Nasjonale myndigheter jobber med å ferdigstille fagsystem for økologisk tilstand. Målet er at dette skal gi en oversikt over tilstanden og tilhørende forvaltningssystem for alle økosystem, slik vi allerede i dag har gjennom vannforskriften for vannforekomstene. Her er kravet at det skal settes inn tiltak for at alle vannforekomstene skal oppnå god tilstand

Utvelgelsen av restaureringsområder må henge sammen med det langsiktige målet om god økologisk tilstand i alle økosystem.

STRANDSONEN I FLAKSTAD

Ved Sandbotn finner vi en større sandstrand, store gruntvannsområder og strandeng bestående bl.a. av strandrug. Området er attraktivt for friluftsliv, men også blant de mest artsrike naturtypene i Flakstad og Lofoten. Det meste av friluftslivet er relativt uproblematisk, men bedre informasjon vil redusere det som er av forstyrrelse og annen negativ påvirkning. Foto: Martin Eggen.

I Flakstad kommune vil vi sikre naturverdiene i strandsonen. Slik får vi det til:

Ved rulling av ny arealplan vil Flakstad kommune trekke ny differensiert byggegrense mot sjø.

- Viktige fugle- og naturmangfoldområder og kulturlandskap (se kart) bør unngås ved utvikling av nye reguleringsplaner.
- I arealplanen legges retningslinjer for dispensasjoner.

Figur 14: Utklipp fra kartverktøyet kommunedelplan naturmangfold. Kilde: <https://geotales.io/view.php?id=877e0a9b-8354-417a-bbaf-9df76ce58a1a>

Figur 15: Ved allerede nedbygde områder i strandsonen, kan ny justering av byggegrense utføres på lignende måte som over

OM NATURVERDIENE I STRANDSONEN/KYSTEN I FLAKSTAD

Dette delkapittelet vil i hovedsak bygge på kunnskapen dokumentert i Eggen og Sortlands rapporter. I tillegg vil vi trekke inn mye av det gode høringsinnspillet fra Fiskeridirektoratet, ettersom naturverdiene beskrevet der henger så tett sammen med naturverdiene i strandsonen.

Flakstad har en variert strandsoner, med store forskjeller mellom «yttersida» (mot nord) og «innersida» (mot sør og Vestfjorden). De største verdiene for naturmangfold tilknyttet strandsonen finner vi på yttersiden, der man finner viktige funksjonsområder for fugler og dyr.

På yttersiden av Flakstad er det kartlagt store områder med svært viktige tareskogforekomster (se figur 16 under). Tareskogen har en grunnleggende betydning for det assosierte plante- og dyrelivet. Det er yngle- og oppvekstområde, gjemmeded og beiteplass for fisk. Bløtdyrene og krepsdyrene i tareskogen er viktige næringsdyr for en rekke arter. Mangfoldet i tareskogen er svært stort, med forskjellige fastsittende alger og dyr som vokser på stilkene og festeorganene, mens frittlevende dyr finnes på stilkene, festeorganene og i algene som vokser på stilkene. Tareskogen bidrar også med å binde karbondioksid.

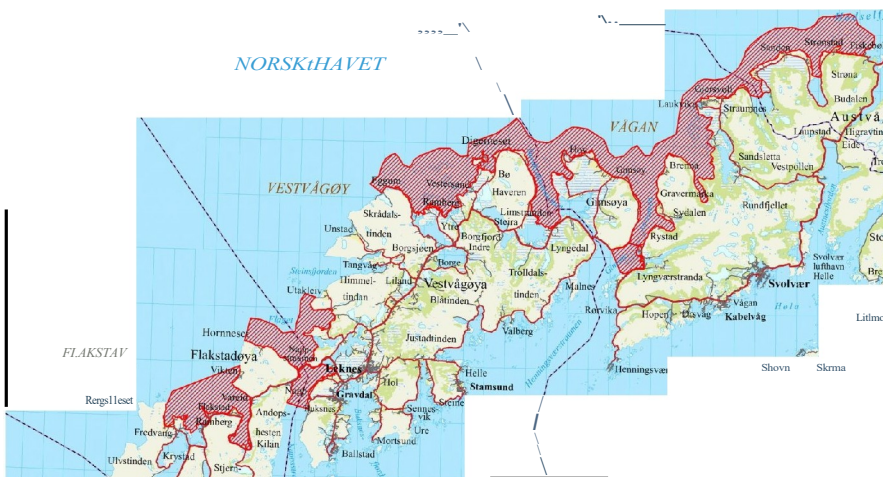
Det er kartlagt store områder med svært viktige områder med skjellsand langs kysten av Flakstad (figur 17). Skjellsand regnes som en ikke-fornybar ressurs innenfor overskuelige tidsrammer, og uttak av skjellsand regnes som en av de største truslene. Disse ressursområdene er viktige blant annet for rekruttering av nye individer til bestander av utnyttbare fiske- og skalldyrarter. Områdene er også viktige i en større økologisk sammenheng. Det er fordi skjellsand fungerer som gyte- og oppvekstområder for mange fiskearter, som næringsområde og parringsplasser for fisk og sjøfugl, samt matfat og skallskifte for større krepsdyr.

Figur 16. Tareskogforekomster. Figur 17. Skjellsandforekomster.

Disse områdene med rike skjellsand- og tareskogforekomster, kombinert med øyer og holmer, skaper svært viktige områder for hekkende sjøfugler, som dominerer den ytre delen av strandsonen.

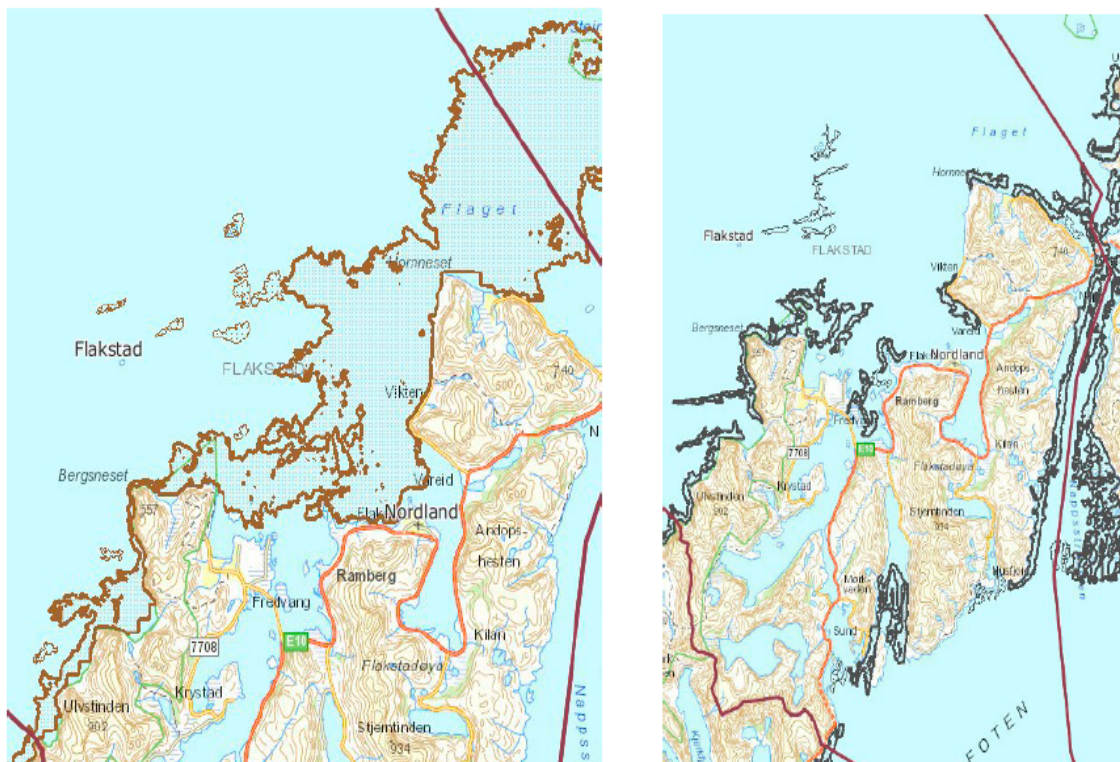
Om vinteren overvintrer fuglearter som ærfugl, praktærfugl og gulnebbloom i store antall. Dette er hovedårsaken til at området er plukket ut som ett av 52 områder i Norge som kalles Important Bird Areas - valgt ut etter nøye kriterier av organisasjonen BirdLife Norge (se kart under). Områdene utgjør også en del av kartverktøyet - se egne områdebeskrivelser tabell side 35.

Figur 18: IBA områder kilde: <https://www.bevarlofoten.no/lofoten-iba/>

Innerste del av Skjelfjorden er kartlagt som en viktig fjord med naturlig lavt oksygeninnhold i bunnvannet (figur 18). Områder med tidvis naturlig lavt oksygeninnhold i bunnvannet vil mangle enkelte arter som har krav til permanent god oksygentilgang. Arts sammensetningen blir derfor spesiell.

Flakstadpollen er en viktig poll (figur 19). Poller er marine bassenger med en innsnevret åpning og grunn terskel. Det biologiske mangfoldet skiller seg fra omkringliggende områder da hydrografien avviker fra det vi finner ellers i havet. Poller er ofte produktive og kan ha stor betydning for matsøkningsområde, noe en ser i trekketidene, og spesielt om høsten, da disse flatene brukes av fugler fra hele Nordkalotten på vei til og fra hekkeplassene. Slike områder kan samle et firesifret antall sjø- og våtmarksfugler samtidig

Figur 18: Skjellefjorden. **Figur 19:** Flakstadpollen Kilde: Ygdrasil

Spengerleira sør for Ramberg er kartlagt som et viktig bløtbunnsområde i strandsonen (figur 20). Naturtypen bløtbunn er svært viktige i en større økologisk sammenheng. Gruntvannsområder med bløtbunn har stor betydning som beiteområder for fugl og fisk og levested for akvatiske organismer. Et stort antall arter er å finne i bløtbunnsområder i strandsonen, og biologisk produksjon i vannmassene er ofte høy. Bløtbunnsarter er i hovedsak stasjonære og påvirkes av faktorer direkte på de stedene hvor de befinner seg, og disse artene utgjør en viktig del av næringskjeden. Naturtypen er derfor også en viktig miljøindikator, og inngrep som mudring vil kunne endre produktiviteten i bløtbunnsområder.

KRYKKJA I FRITT FALL

Krykkje er oppført som sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter fra 2021. Det er flere årsaker til krykkjas bestandsnedgang, blant annet klimaendringer og endringer i mattilgang som følge av dette. Overfiske, predasjon kombinert med dårligere koloniforsvar og menneskelig forstyrrelse er andre faktorer (kilde: www.seapop.no).

Det er en tendens at koloniene i fiskevær og havner er stabile eller økende, mens de store koloniene langt til havs minker urovekkende. Krykkje er en art som hekker tett for å samarbeide mot predatorer. Jo flere krykkjer i kolonien, jo bedre blir forsvaret. Når krykkjene blir færre i kolonien minker også effektiviteten av det felles forsvaret ovenfor predatorer, og fuglene havner i en negativ spiral. Hekking nær mennesker kan gi noe beskyttelse dersom de får være i fred.

I 2005 gjennomførte BirdLife Norges lokallag i Lofoten en totaltelling av krykkjer ved tilgjengelige områder (uten bruk av båt) i Vest-Lofoten (Flakstad og Moskenes). 1700 reir i det som nå er Oddan naturreservat reir ble telt opp, og sammen med andre mindre forekomster ble hele 2252 par/reir med krykkjer lokalisert. Når vi 13 år (2018) etterpå gjentok tellingen, ble bare 663 reir i bruk loggført.

I Nusfjord og på Tind var det nå laget hyller på bygninger for krykkjene. Ved flere lokaliteter har antallet krykkjer økt noe, og kanskje er det fugler fra Oddan og Hamnøy som har skiftet hekkeplass.

I Flakstad hekker krykkja kun i Nusfjord. Her er det stor velvilje for å ta vare på krykkjene, som hekker både på bygninger og på berg i sundet. Det er laget flere rapporter som beskriver forekomsten, og det er nå også satt av penger til å sammenfatte kunnskap om forbedringstiltak. Ikke bare er krykkjene verdifulle i seg selv, og en truet art som fortjener vår omsorg. Den er også en svært vakker måkefugl, tillitsfull og fotogen. I luften gjør den fantastiske akrobatiske øvelser, til glede for turister som står klar med kamera, og som får oppleve fugleliv på nært hold.

Men helhetsbilde er dessverre at krykkja dessverre har fått sine bestander redusert med rundt 70 % også i vårt område. Det stemmer godt inn med nasjonal, og reflekterer forså vidt også internasjonal nedgang. På den internasjonale rødlisten fra Verdens naturvernunion (IUCN) er nemlig arten oppført som truet (sårbar), og krykkjas tilbakegang er dermed et omfattende, globalt problem.

Foto: Håvard Eggen.

Strandsonen har i Flakstad historisk vært et beiteområde, og de fleste større strandengene er det fortsatt, ved at de er beitet av sau eller storfe. I dag finnes semi-naturlig strandeng særlig i områdene Yttersand til Øyan, Skagsanden til Silsandneset, rundt Spengerleira og indre deler av Flakstadpollen.

Til venstre i bildet er fronten (nordenden) av lokaliteten Strandelva med husene på Yttersand i bakgrunnen. Denne fronten av slåttemarka, østdelen kalt Tunga, er stabilisert av en lav strandvoll dominert av strandrug, særlig i forkant. Det er strandrugen som er den viktigste sandbinderen, i en evig kamp mot de eroderende kreftene fra bølger, vind og tidvis menneskelig virksomhet som lager huller i vegetasjonsdekket. På den ustabile sandstranda foran er det tuer av fjæresaltgras med strandkjempe. Foto: Andy Sortland.

STRANDSONEN OG TURISME

Bildene fra strendene i Flakstad har nådd verden rundt, og en strandsone som i hundrevis år var preget av husdyr og ville dyr, har siden årtusenskiftet vært benyttet til rekreasjon/reiseliv. Siden nasjonalparkstyret i samarbeid med kommunen har utviklet en god besøksstrategi for å håndtere denne utfordringen (se planens forankring), går vi i denne kommunedelplanen ikke nærmere inn på temaet.

Kommunen kommer til å vise til kunnskapsgrunnlaget i denne planen, i dialog med nasjonalparkstyret, til utforming av skilter, parkering, stier og generelt informasjonsarbeid.

Ved Austberget finner vi en av kommunens viktigste våtmarker. Deler av myra beites av storfe. Foto: Martin Eggen.

**I Flakstad kommune skal kommunen hensynta sårbare områder som våtmark, myr
Slik får vi det til:**

- Ved rullering av ny arealplan hensyntas alle myr/våtmarksområde.
- Innføre et kommunale retningslinjer mot uttak av torv, nedfestet i ny kommuneplan

OM NATURVERDIENE I VÅTMARKA I FLAKSTAD

Der det er vann er det liv. Dette er hovedgrunnen til at naturmangfoldet er særlig høyt i våtmark. I denne utredningen av denne kommunedelplanen har vi ikke hatt kapasitet til å kartlegge insektlivet.

Norge har våtmark som levested og bruker disse aktivt under trekket. Våtmarkene er et matfat. Noen insekter, som øyenstikkere og en del sommerfugler, holder seg stabilt her, mens andre bor i utkanten og søker seg inn til våtmarkene fordi de er åpne og solrike og for å sanke pollen og nektar.

Mange ulike bier og fluer flyr ut på myra på matleting - og pollinerer da plantene som vokser der, og sørger på den måten for at vi får muldebær, tranebær og blåbær, for å nevne noen.

Foto av multe, Fredrik Vikse

FORKLARINGEN PÅ VÅTMARKAS SVÆRT VIKTIGE FUNKSJON SOM FLONDAMPER OG KARBONLAGER

En rekke av våtmarkene er myrer, og på toppen av myrene finner vi de levende torvmosene. Torvmosene har celler med store tomrom, og som fylles med vann. Derfor kan torvmosene ta opp opptil 20 ganger sin egen vekt i vann. Vann renner langsamt gjennom torvmoser og torv i myra (det kalles fordrøynings-effekten), og myra sveller opp når det er mye nedbør og synker langsamt ned i tørkeperioder. Slik kan myrene beskytte oss mot flom.

Torvmoser bruker energi fra sollyset til å omdanne karbondioksid fra atmosfæren til karbon som de lagrer, akkurat som andre grønne planter. Når planter dør og råtner, slippes karbonet ut igjen som CO₂. Men i myra råtner ikke de døde planterestene etter torvmoser og andre planter. Planterestene blir bare delvis omdannet (fortorvet), men det meste av plantematerialet blir værende i myra - under vann, i et oksygenfritt, surt og antibakterielt miljø. Hvis man graver grøfter i myra, slik at vannet renner ut, blir karbonet utsatt for både oksygen og mikroorganismer. Da omdannes karbonet i torva til CO₂, som stiger opp i atmosfæren.

Dette er hovedforklaringen på at i Flakstad skal vi la våtmarker være våtmarker. Det betyr at disse områdene skal unngås ved hus og hyttebygging.

ENKELTBEEKKASINEN – «GRØFTEJÆVELEN» TRENGER VÅTMARK

I det store og hele har vi et rikholdig bibliotek med lokalnavn på fugler, og kanskje har enkeltbekkasinen flest: *himmelhæst/ hømmerhest* og *mækkergauk* er to av dem – og rykter skal ha et til at i Moskenes går den til og med under navnet *grøftejævel*. Mange har hørt denne på sene vårvelder og varme sommernetter der den spiller på himmelen og lager en helt spesiell lyd med stive stjertfjær. At noen sarte sjeler kaller den *grøftejævel* kommer nok av at den finner maten i myr og fuktområder, og flyr opp når man kommer for nær, ofte så nært at man skvetter til.

I Flakstad er ikke arten spesielt tallrik sammenlignet med en del andre steder i fylket. Takket være noe restareal og en del fuktmark i jordbrukslandskapet på steder som Vareid, Flakstad og Fredvang er den fortsatt til stede her. Hovedtyngden av den jordbruksstilknyttede bestanden finnes i dag antakelig i Nord-Norge. Arten var utvilsomt en vanligere hekkefugl i jordbrukslandskapet i Sør-Norge tidligere, men har forsvunnet fra de fleste mer intensivt drevne områdene. Enten vi finner enkeltbekkasinen i jordbrukslandskapet eller ute på myrene i Flakstad, er det slik at arten er helt avhengig av våte områder. Enkeltbekkasinen er en våtmarksfugl, og bestanden minker i takt med tap av våtmark. Enkelte fugler overvintrer også, og er da å finne i åpne bekker og lignende. For en art som enkeltbekkasinen kan derfor helt små, tilsynelatende elementer i landskapet, være av uvurderlig verdi.

Foto: Martin Eggen

Saubeitet semi-naturlig strandeng (foran) og semi-naturlig myr (bak) i området rundt en grunn brakkvannsdam, omtrent 50 meter vest for utløpet av Rishaugelva. Dominerende og vanlige arter i vegetasjonen i strandengen i bildet er rødsvingel, saltsiv, smårapp, hanekam, småengkall, strandkjempe, fjæresauløk, mjøduert og tirltunge. Foto: Andy Sortland.

JORDBRUKS/KULTURLANDSKAP I FLAKSTAD

I Flakstad kommune vil vi ikke bygge ned/ødelegge dyrket mark og viktig kulturlandskap. Slik får vi det til:

- Verdifulle biotoper/hotspots for kulturlandskap som ligger inne i arealplanen båndlegges med hensynssone ved rullering.
- God dialog med grunneiere/bønder om støtteordninger knyttet til støtteordninger for opprettholdelse av artsrikt kulturlandskap.

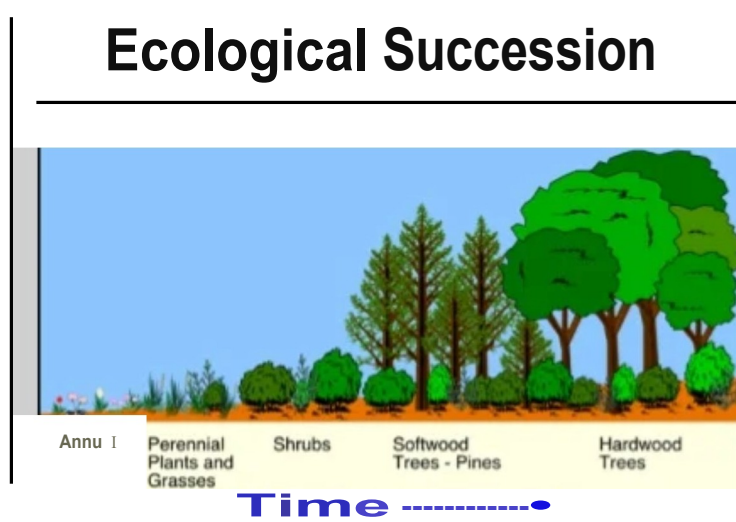
OM NATURVERDIENE I JORDBRUKS- OG KULTURLANDSKAPET I FLAKSTAD

I Flakstad har vi et mangfoldig og naturvennlig jordbruk, og kommunens jordbrukslandskap preges fortsatt av et høyt innhold av naturelementer som skaper et livsgrunnlag for mange arter. Mye av dette skyldes nok naturlige begrensninger, men det er liten tvil om at Flakstad skiller seg positivt ut i et landbruk som mange andre steder i landet preges intensiv drift og monokulturer (se figur 6 i kapitlet – hva truer naturmangfoldet). Flakstad tilhører områder der folk tidligere kombinerte fiske med jordbruk. Driftsformen var i stor grad basert på selvforsyning, og det var vanlig med forholdsvis store husdyrbesetninger som skulle fø hele familien. Det kunne være krevende å skaffe nok fôr til dyra gjennom hele vinteren. Dette medførte at man slo teiger både nært og lenger unna gården. Det meste

av vinterfåret ble henta fra store utmarksslåtter. Alle områder som kunne utnyttes, ble utnyttet. Slik oppstod det store, sammenhengende arealer med seminaturlige enger.

Det fantes tidligere en integrert kunnskap om samspill med naturmangfoldet, som til dels er tapt med disse områdene ikke lenger har samme posisjon i dagens moderne samfunn. I slåttemarkene fikk enga gjerne stå urørt til plantene stod i full blomst og hadde satt frø. Først da ble enga slått, og deretter ble beitedyra sluppet til. Det gjorde at plantene fortsatte å spre seg, og det gav ideelle forhold for utallige insekter.

Mange blomsterarter vokser kun på skrinjord. Om denne jorda gjødsles for å forbedre vekstvilkårene for gress, vil mange av de mer sårbare artene raskt bli utkonkurrert. Dette kan også føre til gjengroing (se figur 21 under). Gjengroing er jo en naturlig prosess der «naturen tar over», dersom skjøtsel opphører. Selvsagt er temperatur og vind begrensende faktorer som gjør at det for eksempel ikke finnes noe særlig trær på fjellet. I lavlandet er den naturlige prosessen med gjengroing, kalt suksesjon, holdt i sjakk gjennom århundrer med beiting og slått. Som vi beskrev i kapittelet «hva truer naturmangfoldet», fantes tidligere denne naturtypen naturlig med skogbranner og store beitende dyr.

Figur 21: Suksesjon i naturen. Kilde Ecological succession

GJENGROING OG DENS KONSEKVENSER

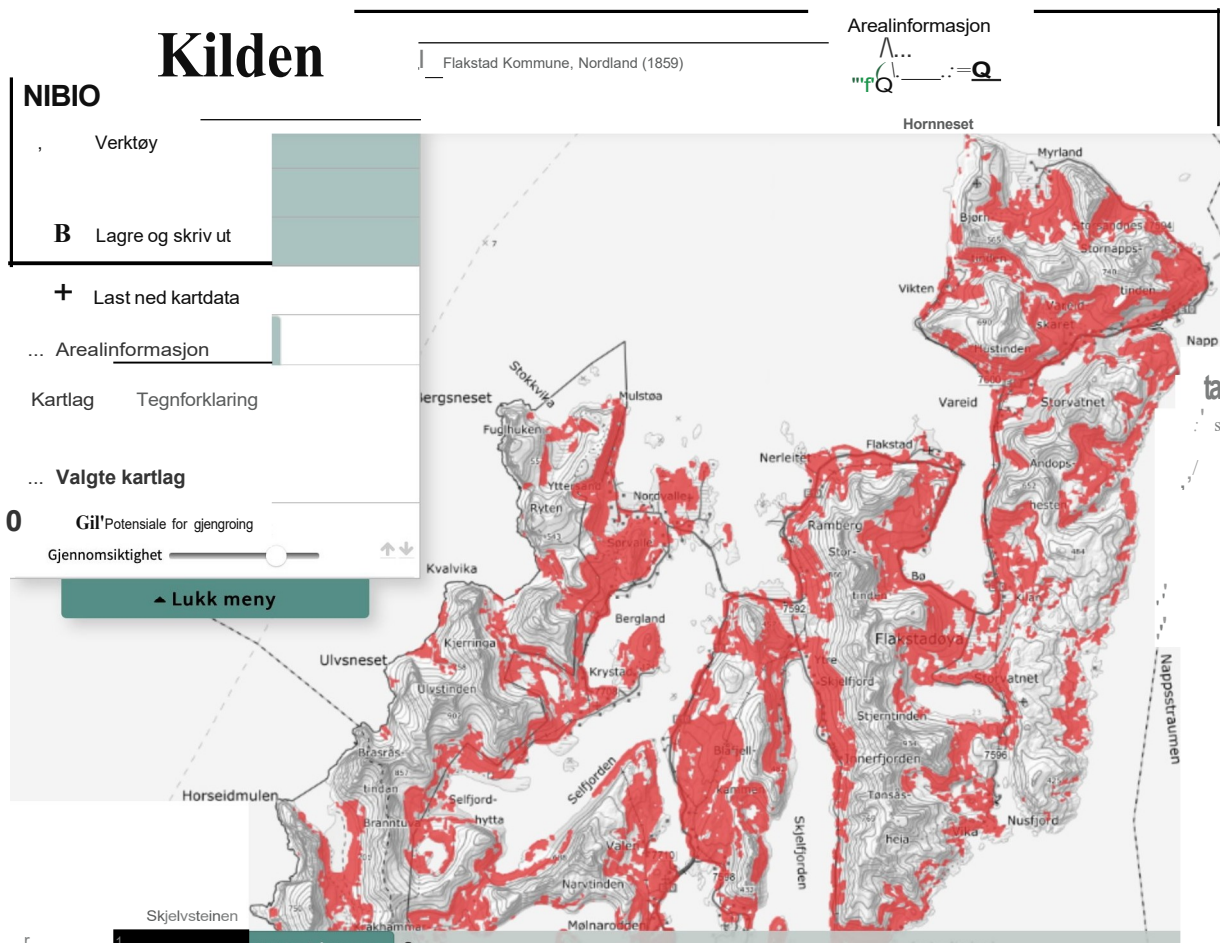
Hele 685 ulike arter, 29 prosent av artene på rødlista, påvirkes negativt av gjengroing som følge av opphørt eller redusert beite og slått i kulturlandskapet, eller som følge av intensivt drift, utbygging og fremmede arter.¹⁹ Fuglene er en artsgruppe som rammes spesielt hardt. I Norge viser hekkefuglovervåking gjennomført av BirdLife Norge og NINA at så mye som 40 prosent av alle fugler tilknyttet det norske kulturlandskapet har forsvunnet bare siden årtusenskiftet.²⁰ Bakkehekkende arter er blant dem som sliter mest, og især er vipas tilbakegang dramatisk - i tillegg til at storspoven er truet og at sanglerka forsvinner fra jordbrukslandskapet.

¹⁹ <https://forskning.no/nibio-naturvem-kulturlandskap/derfor-ma-vi-ta-vare-pa-norsk-kulturlandskap/351615>

²⁰ <https://www.birdlife.no/fuglekunnskap/nyheter/?id=2614>.

Vi har tidligere beskrevet at mye av denne gjengroingen skyldes en nasjonal landbrukspolitikk der det ikke har vært et hovedmål å opprettholde beiting og slått. Med stadig færre bønder i Flakstad og manglede rekruttering, vil prosessen med gjengroing bare øke. I planen har vi hatt fokus på å kartlegge områdene med høyest botanisk verdi. Arbeidet er gjort av Andy Sortland, og i tabellen fra side 39 beskrives alle disse områdene, samt foreslåtte tiltak knyttet til hvert av områdene.

NIBIO har utviklet gode kart som viser hvilke områder som står i fare for gjengroing med opphør av drift (se figur 22 under).

Figur 22: Kart som viser potensial for gjengroing. Kilde NIBIO/Kilden.

En art som kan spille en viktig rolle i denne «kampen om sollyset» er sitkagranen. Lenge har også den blitt holdt i «sjakk» av beiting, men med betydelig opphør av dette ligger mye til rette for stor spredning av denne arten.

Sitkagranen kalles en fremmedart fordi den ikke hører naturlig til i Lofotens økosystemer. Den kommer fra vestkysten av Nord-Amerika, noe som forklarer den enorme suksessen i våre områder. Den tåler vind, sjøsprøyt og hardt vær, og overlever helt ytterst på kysten, i miljøer der norsk gran klarer seg dårligere. I tillegg vokser den veldig raskt. I våre områder, der den stede naturen ikke er tilpasset å konkurrere med sitkagran, foretrekker den alt annet og vil der den vokser kunne dominere totalt (som en kan se på bildet under).

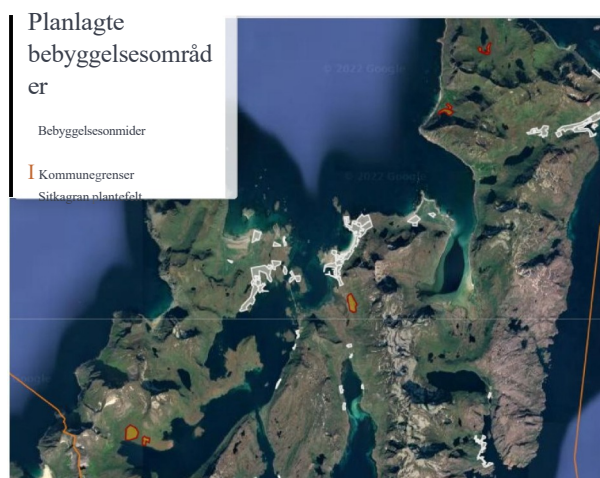
Sitkagranområde. Foto: NIBIO.

Sitkagranen har ikke spredt seg hit med vinden, men ble plantet her med vilje. På 1950-60-tallet startet norske myndigheter det som ble kalt «skogreisning». Grunneiere i Flakstad som har sitkagran i dag har altså ingen skyld for denne situasjonen. Plantingen av sitkagran i Flakstad skyldes nasjonal politikk og svært fordelaktig subsidieordninger. Plantingen var en fin inntektskilde for skoleungdom i kommunen på 1950-60-tallet.

Nyplantet plantefelt med sitkagran fra 1950-tallet. Foto: NRK.

I forbindelse med utviklingen av denne kommunedelplanen ble det viktig å kartlegge hvor sitkaområdene finnes, og dernest beskrive spredningsfaren og mulige tiltak. I Flakstad har vi kartlagt seks slike områder med sitka (se figur 23 under).

Figur 23: Områder i gult (med rød strek) er kartlagte sitkagranområder i Flakstad. Kilde: <https://geotales.io/view.php?id 877e0a9b-8354-417a-bbaf-9df76ce58ala>

Spredningsfaren for sitkagran er svært stor. Artsdatabanken har vurdert arten til å være i den høyeste risikokategorien (se figur 23 under). Dette skyldes spesielt god evne til både å spre seg over store områder og utkonkurrere andre arter. Gjøres ingenting, vil arten dominere store deler av landskapet i kommunen om noen tiår.

Svært høy risiko SE

Arten har stort invasjonspotensiale, og høy økologisk effekt.

Det er gjort en samlet vurdering av sitkagran *Picea sitchensis* og "lutzgran" *P. x/utzii*

Utslagsgivende kriterier: 4AB,4F

Geografisk variasjon i risiko.

Figur 23: Risikovurdering av sitkagran. Kilde: Artsdatabanken. Detaljert informasjon om artens økologiske effekter er beskrevet i risikovurderingen <https://artsdatabanken.no/fremmedarter/2018/N/537>

ERFARING PÅ SITKA-PROBLEMATIKKEN

Sitkafeltene ligger i stor grad på privat eiendom, og en løsning må bygge på frivillighet fra grunneierne. I forbindelse med arbeidet med planen har vi vært i kontakt med en rekke av grunneierne, og flere er positive til en løsning som innebærer at feltet fjernes totalt. Skal en fjerne risikoen for spredning av sitkagran, er eneste trygge løsning å fjerne alle trær. Så lenge noen felt består, vil de årlig produsere tusenvis av kongler som kan føre til ny spredning. Denne erkjennelsen lå bak lignende satsninger i Fitjar og Nordfjord kommune. I NRK-artikkelen «Trea som tok over øya»²¹ beskrives suksesshistorien med å fjerne sitkagranen totalt.

Å fjerne så store områder med sitkagran som det finnes i Flakstad har en økonomisk dimensjon, men også en praktisk. I tillegg til å bygge på frivillighet fra grunneierne, må grunneierne også få inntektene av tømmeret. Det anbefales derfor at en egen arbeidsgruppe nedsettes. En ide er at sitkagranen kan bidra til lokal tilgang på ved, og at distribusjonen kunne gjøres som et arbeidstiltak tilknyttet NAV. Ved å kjøpe ved fra sitkafelt i Flakstad, kunne alle innbyggerne dermed bidra til at landskapet på øya reddes.

I de tilfeller der Sitkagranen er en del av den totale sikringen i rasutsatte områder bør den bevares.

²¹ [https://www.nrk.no/vestland/xl/trea-som-tok-over-oya-l. 1 5422638](https://www.nrk.no/vestland/xl/trea-som-tok-over-oya-l.15422638)

STORSPOVEN – FLAKSTADS «ANSVARSART»?

Et nytt overvåkningsprosjekt på storspove i Lofoten har som mål å fange opp eventuelle endringer i bestanden, og samtidig dokumentere antall par. BirdLife Norge, Lofoten lokallag lokallag står bak. I Lofoten sender fortsatt storspovene sine myke triller ut over myr og jorder svært mange steder. Kanskje har regionen en av de mest levedyktige bestandene i Norge!

I 2015 ble storspoven kategorisert som sårbar (VU) på rødlista, og ble for første gang regnet som en truet art i Norge. Kategoriseringen av arten ble da skjerpet, etter at den var kategorisert som nær truet (NT) på rødlista fra 2010. Nå er den sterkt truet (EN). Arten har dermed hatt en langvarig og omfattende tilbakegang, og har forsvunnet helt mange steder i Norge. Den norske hekkebestanden ble i 2015 anslått å være i intervallet 4000-6000 individer, og den ble da vurdert som i nedgang (Shimmings & Øien 2015).

Flere områder i Lofoten huser fortsatt livskraftige bestander av storspoven, og skiller seg positivt ut sammenlignet med andre regioner i Norge. Fortsatt relativt ekstensiv jordbruksdrift, kombinert med hyppige forekomster av restareal, myr og annen våtmark i forbindelse med jordbrukets kulturlandskap, må regnes som suksessfaktorer. Det er imidlertid nasjonal politikk å stadig effektivisere landbruksdriften, som en forlengelse av en eksisterende utvikling. Når er vi effektive nok? Slike mål for matproduksjonen kan stå i motsetning til miljømål om å forbedre leveforholdene for truede arter og stanse tap av naturlig habitat som våtmark.

I Flakstad er bestanden tett i egnede områder, og er estimert til cirka 30-35 par. Kanskje burde storspoven være Flakstads «ansvarsart», altså at vi passer spesielt på denne arten?

Foto: Frode Falkenberg

NYE KARTLAGTE OMRÅDER MED HØY BIOLOGISK VERDI I FLAKSTAD

Områdene er kartlagt av Martin Eggen og Andy Sortland i 2021. Områdene kartlagt korresponderer med vedlagt kartverktøy – alle områdene har en kartkode en kan finne igjen i kartet.

Viktige områder for naturmangfold Kartkode/Navn område	Informasjon / faktagrunnlag	Tiltak
BL-01 Nappstraumen	<p>Nappstraumen er et spesielt biologisk produktivt område. Rødspette, kveite, sandflyndre, smørflyndre, piggvar og lomre, sei og torsk finnes i straumen, og flere arter er viktige for sjøfugler. Forekomstene av fisk, skjell og bløtdyr gjør straumen blant de aller viktigste stedene i Lofoten for overvintrende sjøfugler, og et firesifret antall sjøfugler kan være til stede i straumen samtidig i perioden oktober til mai, med ærfugl (VU), praktærfugl og havelle (NT) som de dominerende artene. Sjørørre (VU) og svartand (VU) opptrer i mindre antall. Gulnebbblom (VU) påtreffes hyppig, mens islom er mer fåtallig.</p> <p>Et vern må være i sam.arb. med Vestvågøy da grensen går midt i Nappstraumen.</p> <p>Nappstraumen er en del av Lofoten IBA (Important Bird and Biodiversity Area).</p> <p>Se mer info BirdLife Norge rapport side 13 – link</p>	<p>Nappstraumen vurderes som egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11- 8 bokstav c.</p>
BL-02 og 03 KP-01 Øya og Napposen Strandsone	<p>Bukta og bergformasjoner nordøst for Øya på Napp er et attraktivt hekkeområde for arter som makrellterne og fiskemåke. Antallet fugler i ansamlinger av ender som stokkand, ærfugl (VU), laksand, gråhegre og ulike typer måker er ofte høye.</p> <p>Lengst vest i Nappvågen finner vi Napposen. Dette var tidligere et av Flakstads fineste våtmarksområder, og en av få skjermede elveosser i sjø kommunen hadde. Store ansamlinger av fiskemåke holdt til her i sommerhalvåret. Siland og ærfugl benyttet også området, og det hekket rødstilk (NT) og tjeld (NT).</p> <p>Store deler av Napposen er fylt ut med masser. Disse kan fjernes for å restaurere osen ifølge rapporten.</p>	<p>Øya vurderes som egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

	<p>Kommunen har igangsatt en prosess for å regulere omtalt område til næringsformål.</p>	
	<p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 15 -link</p>	

<p>BL-04</p> <p>Vareidsundet</p>	<p>Vareidsundet er et grunt havområde av særlig betydning for overvintrende sjøfugler, og opptil 10 gulneblom (VU) og 5 islom overvintrer. En del ærfugler (VU) hekker også i området, og ansamlinger på opptil 150 ærfugler (hanner) er observert sent i mai.</p> <p>Vareidsundet er en del av Lofoten IBA (Important Bird and Biodiversity Area).</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 16 -link</p>	<p>Vurdere som egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-05</p> <p>Flakstadpollen/ Kilen</p>	<p>Gruntvannsområdene er produktive områder, og synes å være et særdeles viktig oppvekstområde for ulike fiskeslag, inkl. sil. Forekomsten av fiskespisende fugler er bemerkelsesverdig høyt året gjennom.</p> <p>På fjære sjø blottlegges store bløtbunnsflater. Det er en stor bestand av hjerteskjell i disse sandflatene og disse er hovednæringen for tjeld, sammen med fjæremakk.</p>	<p>Vurdere som egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

	<p>Dette er en av Norges viktigste samlingssteder for tjeld (NT), og opptil 250-300 individer er sett her samlet i april. De første tjeldene ankommer i månedsskiftet februar/mars. Ringmerking har visst at store deler av bestanden i Flakstad er samlet i Flakstadpollen/ Kilan. Antallet tar seg opp i løpet av sommeren, og fungerer som en oppsamlingsplass før reisen sørover. Kilanleira er også brukt av ikke kjønnsmoden tjeld gjennom hele sommeren.</p> <p>Andre karakterarter i området er smålom, gulnebbblom (VU), islom, siland, laksand, fjæreplytt og sangsvane. Rødnebbterne, makrellterne (EN) og hettemåke (CR) hekker på holmer og nes nord for Båtnesodden årlig. Maksantall oppgitt i tabell under. Flakstadpollen er en del av Lofoten IBA (Important Bird and Biodiversity Area).</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 17 -link</p>	
BL-06 Vikten	<p>De grunne sjøområdene utenfor Vikten er et viktig område for sjøfugler hele året, men spesielt om vinteren samles større ansamlinger av arter som ærfugl (VU) og havelle (NT).</p>	<p>Vurderes som egen hensynsone «bevaring av naturmiljø»</p>

	<p>Vikten er en del av Lofoten IBA (Important Bird and Biodiversity Area).</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 19</p>	<p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p> <p>Vurdere å starte verneprosess for området.</p>
BL-07 Nusfjord	<p>Nusfjord er en beskyttet vik på innersiden av Lofotveggen. I tillegg til noen få hekkepar teist (NT), de fleste rundt Brattholmen, er det forekomstene av hekkende krykkjer (EN) som er av særlig verdi.</p> <p>Krykkjene hekker både på bygninger ved handelstedet, på Brattholmen og i Skarvberget ytterst i vika. Fordelingen av parene fordeler seg noe ulikt år for år, men de største forekomstene er i dag tilknyttet bebyggelsen.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 20</p>	<p>Vurderes som egen hensynsone «bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

<p>BL-08</p> <p>Nerskagen</p>	<p>Nerskagen er en liten holme med forbindelse til strendene på Flakstad ved lavvann.</p> <p>Holmen er et viktig for hekkende og rastende fugler, med spesielt høy tetthet av hekkende fugler. Av særlig interesse er flere par hekkende rødnebbterne, hekkende sandlo, rødstilk (NT) og tjeld (NT).</p> <p>Nerskagen er et mye brukt næringsøksområde for fjæreplytt vinterstid, og ulike vadere raster i trekketidene.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 22</p>	<p>Vurderes som egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-09</p> <p>KP-03</p> <p>Trollskjæran/ Brattskjæran</p>	<p>Havområdene utenfor Nedre Leite er svært viktige områder for ulike sjøfugler, se beskrivelse for Vareidsundet og Vikten. Et myrområde/dam sør for Trollskjæran er et viktig landskapselement. Her hekker enkeltbekkasin, og krikand og stokkand er av og til samlet utenom hekketiden. Av hekkende vadefugler finner vi spredte par med tjeld (NT), rødstilk (NT) og sandlo. Tyvjo (VU) hekker år om annet i dette området.</p> <p>Reguleringsplan er igangsatt for dette området og vil berøre våtmarksområdet.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 23</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

<p>BL-10</p> <p>Sandnesbukta/Leira og Sandneset</p>	<p>Sandnesbukta/Leira er et grunt bløtbunnsområde, rett nord for industritomta på Ramberg, skjermet av Sandneset i nord og Gullrossøya i vest. Områdets verdi ligger først og fremst i mudderflatene blottlagt ved fjære sjø, som er spiskammers for regionale fugler og trekkfugler på vei til/fra hekkeplasser lengre nord. Det grunne området benyttes også av bl.a. sangsvaner og ulike ender ved flo sjø. Næringen fuglene finner der gir grunnlag for en ekstra tett hekkeforekomst av flere arter, og området er viktig for fugler hele året.</p> <p>Merk spesielt funksjonen for overvintrende storspover. De siste årene har også tjeld (NT) overvintret. Innerst i vika (mot øst) renner det ut en bekk viktig for kvartbekkasin og enkeltbekkasin senhøstes og vinterstid.</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p> <p>Vurdere å starte verneprosess for området.</p>
---	---	---

	<p>Fiskemåke (VU), makrellterne (EN) og rødnebbterne hekker. Likholmen er den viktigste hekkeplassen, og de siste årene har rundt 10 par makrellterne hekket her. Vadere som storspove (EN), sandlo, rødstilk (NT) og tjeld (NT, cirka 10 par) hekker.</p> <p>Bukta er viktig for rastende og næringsøkende måker, tidvis i bemerkelsesverdig store antall. Sjøarealene mellom Gulrossøya – Torvøya og Mulstøa beskrives ikke her, men er viktig for sjøfugler hele året. Grunne områder, holmer og skjær skaper overvintringsområder, myteplasser, områder for næringsøk og rast for praktærfugler, ærfugler (VU), siland, laksand, toppskarv, storskarv (NT) m.fl.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 24</p>	
<p>BL-11</p> <p>KP-37</p> <p>Næringstomta Ramberg</p>	<p>Området skal utvikles til næring</p>	<p>Området skal utvikles til næring</p>

<p>BL -12</p> <p>Spengerleira</p>	<p>Spengerleira er en mudder- og sandfjære på sørsiden av Ramberg. Svært lave holmer og steinområder øker dynamikken i landskapet, og speiles i mengden ulike fuglearter som benytter området. Innerst mot E10, mot Spengervatnet, bærer området preg av mer vegetasjon, og myrområder omkranser fjæra.</p> <p>Småspove (NT), tyvjo (VU) og makrellterne (EN) hekker.</p> <p>Spengerleira er også av betydning for næringsøkende storspover (EN), spesielt utenom hekketiden, inkl. vinter.</p> <p>Reguleringsplan er igangsatt for deler av dette område.</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
-----------------------------------	---	---

	Se mer info BirdLife Norge-rapport side 28	
BL-13 Skjelfjorden	<p>Nord i Skjelfjorden finner vi attraktive våtmarksbiotoper og gruntvannsområder for arter som storkand, siland, laksand, fiskemåke (VU) og gråhegre.</p> <p>Opptil 2 par storspover (EN) hekker. Nord for krysset ut mot vestsiden av Skjelfjord er det et viktig restareal (myr) med opptil 10 par hekkende fiskemåker.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 29</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
BL-14, KP-44, KP-62 Torvøya	<p>En rekke ulike sjøfuglarter hekker på Torvøya og på små holmer og skjær rundt.</p> <p>Straumer og gruntvanns- områder i nærheten gir gode muligheter for næringssøk. Årlig sees kull med ærfugler (VU) rundt Torvøya, og det hekker trolig teist (NT) på øyas østside. Andre hekkearter i området er storspove (EN), gråmåke (VU), svartbak, fiskemåke (VU), rødnebbterne og makrellterne (EN). Området er ikke skikkelig kartlagt.</p> <p>Reguleringsplan er igangsatt for deler av dette område.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 30</p>	

BL-15 Stor-Buøya, Lyngøya, Flatholmen og Geitøya	<p>Hekkende arter i dette området er grågåås, ærfugl (VU), tjeld (NT) og storspove (EN). Området er ikke skikkelig kartlagt.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 31</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
--	--	---

<p>BL-16</p> <p>Sandbotn/ Yttersand</p>	<p>Ved Yttersand ligger en lang sandstrand med et grunt havområde utenfor. Ytterst finner vi Sandøya, som bl.a. årlig huset et betydelig antall hekkende svartbak og gråmåker (VU, totalt rundt 50 par). Ærfugl (VU), laksand og tjeld (NT) raster på Sandøya, da det er lite ferdsel her og dermed en frisone. Gjennom årene har det bygget seg opp en «landtunge» som skjerner den innerste delen av Sandbotn mot havet, og det er skapt en «lagune» med strandenger og mudderflater av uvurderlig verdi for lokale hekkefugler og fugler på trekk. Opptil 1000 vadefugler er sett samtidig på mudderflatene, mens strandengene blir brukt av ulike gjess (som grågås, kortnebbgås og tundraås).</p> <p>Opptil 100 tjeld (NT) og 150 fiskemåker (VU) sees regelmessig i sommerhalvåret. Flere par med tjeld, fiskemåker og gråmåker hekker ved og rundt stranda og lagunen. Området er også et viktig oppvekstområde for flere kull med gravand.</p> <p>Ved Sandelvas utløp hekker det et betydelig antall sandsvaler (VU). Sommeren 2021 var det cirka 45 aktive reirhull i bruk. Store antall heippiplerker (gjerne flere hundre) raster i området om høsten.</p> <p>Det grunne havområdet er først og fremst attraktivt for fiskepisende arter som gulnebbblom (VU), islom, smålom, siland og laksand, samt fiskende måker og terner. Smålom som hekker i fjellområdene fisker også hyppig ved Sandbotn, og fører ungene med mat fra havet. Tyvjoen (VU) sees med opptil 3-4 individer samtidig i sommerhalvåret.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 33</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-17</p>	<p>Fredvangleira er en bløtbunnsområde med betydelig andel strandeng. Området har stor betydning som</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p>

<p>Fredvangleira</p>	<p>oppvekstområde for grågjess. Det hekker også tjeld (NT), rødstilk (NT), fiskemåke (VU) og sildemåke ved Fredvangleira. Området er også av en viss betydning for vadere på trekk, og et tresifret antall vadere kan raste samtidig på høsten.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 35</p>	<p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
----------------------	---	---

<p>BL-18</p> <p>Mulstøa/Moholman</p>	<p>På Mulstøa hekker det ett par tjeld. Av spurvefugler hekker bl.a. skjærpiplerke og steinskvett. Større mengder toppskarv og teist raster gjerne på og rundt holmer og skjær utenfor Mulstøa. I forbindelse med kartlegging på oppdrag fra nasjonalparkstyret i Lofotodden nasjonalparkstyre ble Moholman undersøkt spesielt i 2021 (Eggen 2021).</p> <p>Undersøkelsene avdekket 8 rugende gråmåker (VU) og 12 rugende svartbak, noe som er omtrent på linje med tidligere undersøkelser (Larsen og Wergeland 2013). 4 tjeld (NT) og 14 teist (NT) ble også registret. På vårparten og under mytetiden (fjærfelling) raster tidvis større mengder svartand (VU) i området. Også andre dykkender og fiskeender kan opptre i større flokker.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 36</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-19</p> <p>Krystad</p>	<p>På Krystad finnes det en større koloni med sildemåke (15-20 par) iblandet enkelte par andre «stormåker» (svartbak og gråmåker, VU). Småspove (NT) hekker år om annet i området, mens opptil 2 par storspover (EN) er registrert i hekketiden. Også tjeld (NT) og rødtilk (NT) hekker. Jordugle hekker enkelte år i dette området som også huser en hel del liryper.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 37</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-20</p> <p>Kråkarn Andopen</p>	<p>Cirka 10 par sildemåker hekker ved Kåkernbrua ved avkjørselen til Andopen.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 37</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p>
		<p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

<p>BL-21</p> <p>Myrland</p>	<p>På Myrland finner man enda større områder med myr, viktige for bl.a. hekkende storspove (EN), småspove (NT), tjeld (NT, 6 par) fiskemåke (VU) og lirype.</p> <p>Forekomsten av fiskemåke er betydelig. Tyvjo (VU) hekker også på myrene. Deler av Myrland er jordbruksareal, og som gir gode næringsforhold for en del arter som søker føde i næringsrik jord.</p> <p>Flere par enkeltbekkasin, minst ett par sildemåke og ett par tyvjo hekker også på myrene. I Sevtjønna hekker blant annet sangsvane (ett par), stokkand (flere par) og grågås (1-2 par).</p> <p>Tyvjoen har hekket på myrland så lenge lokalbefolkningen kan huske. De hekker gjerne på myrene rundt stiene opp til Hornstinden og Hornvatnet. De siste årene har tyvjoen slitt med å få fram unger. Dette kommer trolig av økt forstyrrelse av den økende ferdselen av turgåere, med eller uten hund, som skal opp på fjellet Hornstinden (ofte turister). Om turgåere i hekketiden holder seg på stien og har hunden i bånd, kan dette problemet reduseres. Også fiskemåkene sliter med å få fram unger i den store nordlige delen av våtmarkene, selv om mange par starter hekking her hvert år. De har absolutt størst hekkesuksess i et lite område sør på myrene, hvor folk ikke ferdes på grunn av at det er svært vått der.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 40</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-22</p> <p>Littlevatnet</p>	<p>Littlevatnet ligger i jordbrukslandskapet på Vareid, og huser mange av våre vanligste våtmarksfugler.</p> <p>Brunnakke, krikkand, toppand, stokkand, enkeltbekkasin og rødstilk (NT) er hekkefugler. Sangsvane er en hyppig og til dels tallrik gjest (opptil 10-15 ind.), men er ikke registrert hekkende. Storlom hekker nesten årlig. I 2019 ruget storlommen i våtmarksområdet i nordvest, men hekkingen mislyktes trolig. Sommeren 2020 hekket det også storlom ved vatnet, og to unger ble sett på sensommeren. Hvor disse var ruget frem er usikkert, men det indikerer at</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

	<p>storlommen har flere steder den bruker til reirplass. Det er den vegetasjonsrike delen av vannet i nordvest som fremstår som særlig rik, og her finner vi en våtmarksbiotop man knapt finner andre steder i kommunen. Arter først og fremst knyttet til landareal i nærheten, som fiskemåke (VU), tjeld (NT) og storspove (EN) driver gjerne næringssøk i dette</p>	
--	--	--

<p>BL-23</p> <p>Tindvatn, Mevatn, Bjønnvatn, Himmelvatn, Bøvatn</p>	<p>Ved vatnene finner vi hekkende våtmarksfugler som storlom (som regel Mevatn) og sangsvane (som regel Tindvatn). Arealene mellom vatnet domineres av større områder med myr og vassdrag, samt ulik løvskog/kratt. Lirype, blåstrupe og sivspurv er karakterarter i området.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 44</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-24</p> <p>Flakstadmyra</p>	<p>Flakstadmyra er et lite restareal midt i jordbrukslandskapet på Flakstad. Den våteste delen har et betydelig myrpreg, mens de gresskleddede bakkene rundt blir brukt til beitemark. De ornitologiske verdiene er spesielt knyttet til en koloni fiskemåker (VU), samt hekkende storspove (EN) og enkeltbekkasin.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 45</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-25</p> <p>Austbergtjønn</p>	<p>Austbergtjønn er ei lite tjønn rett nord for Fredvang skole. Vannet og omgivelsene er myrpreget. Selve tjønna har de siste årene godt ornitologisk undersøkt. Flere våtmarksfugler hekker ved tjønna, som sangsvane (2021), krikand, stokkand, og enkeltbekkasin. En del grågjess hekker og raster i myrsystemet. Toppand sees med jevne mellomrom, og kan trolig hekke enkelte år. Tjønna har dessuten viktige økologiske funksjoner knyttet til rast og næringssøk. Opptil noen titalls gressender (typiske arter er stokkand og brunnakke) kan observeres midtsommers under mytingen, først og fremst andrikker.</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

	<p>Lirype sees på de tørre partiene, og hekker i området. Jordugle hekker år om annet i området.</p> <p>Både enkeltbekkasin og kvartbekkasin kan være nokså tallrik på høsten (trekk). Også smålom har hatt lengre opphold i hekketiden, men uten at hekking er konstatert. Svaler (sandsvale, VU og låvesvale) benytter området til næringssøk. I randsonene hekker spurvefugler som sivspurv og blåstrupe.</p> <p>Tjønna og myrsystemet har viktige økologiske funksjoner som vannrensing, vannreservoaret, flomdemping, og det er potensiale for å styrke disse funksjonene ved naturrestaurering.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 46</p>	
--	---	--

<p>BL-26, KP-46</p> <p>Vallevatnene/ Øyan</p>	<p>Vallevatnene/Øyan er grunne ferskvann med en del kantvegetasjon. Grågås, stokkand, krikkand hekker årlig og toppand hekker enkelte år (observert i 2017). Hyppig brukt av flokker av ulike gjess, sangsvaner og andre arter ender som brunnakke. Laksand og gråhegre fisker ved vatnet, førstnevnte tidvis i flokker på flere titalls individer. Sotsnipen besøker vatnet under høsttrekket. Heipiplerke, sivspurv og blåstrupe er hekkende spurvefugler.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 48</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL –27</p> <p>Børvatnet</p>	<p>Rett vest for Fredvang ligger Børvatnet, et grunt vann med en del vegetasjon av elvesnelle og flaskestarr.</p> <p>Rundt vannet er det anlagt en trimløype, deler av denne går nokså nært vannet.</p> <p>Sangsvaner sees regelmessig i vannet høst og vår, og sommeren 2021 oppholdt det seg et par med unger i lengre tid. Hekkeparet hadde tatt med ungene fra Austbergjønnen. Toppand er en karakterart ved vatnet.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 50</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
<p>BL-28</p> <p>Krystadvatnet</p>	<p>Krystadvatnet og de omkransende myrområdene huser en rekke arter tilknyttet ferskvann og våtmark. Opptil 10 par med gråmåker (VU), flere par med</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p>

	<p>fiskemåke (VU), tyvjo (VU), samt småspove (NT) og storspove (EN) hekker.</p> <p>Storlom gjennomførte vellykket hekking ved Krystadvatnet i 2020.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 52</p>	<p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
--	---	---

BL-29 Markavatnet	<p>Markvatnet huser hekkearter som siland og storlom.</p> <p>Fossefall finnes i nedre del av vassdraget, der det også er våtmarkskvaliteter som huser 2-3 par enkeltbekkasin. 5-10 par sivspurv og 2-3 par blåstruper hekker. I liene rundt vannet er gjerdesmett, jernspurv og rødvingetrost karakterarter sammen med løvsanger. Dvergfolk hekker enkelte år.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 53</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
BL-30 Vegneset, Selfjord	<p>Flere av de typiske våtmarksartene hekker i dette myrrike området. Hekkefugler inkluderer storspove (EN), småspove (NT), tyvjo (VU), enkeltbekkasin og lirype.</p> <p>For mer info se BirdLife Norge-rapport side 54</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
BL-31 KP-107 og KP-66 Rusvatnet og Fløvatnet, Andopen	<p>Sangsvane hekket første i Rusvatnet både i 2012 og 2013. Har trolig hekket flere ganger, og sist i 2021. Rødstilk (NT) hekker ved Fløvatnet.</p> <p>Makrellterne (EN) og fiskemåke (VU) hekker stort sett årlig, i 2011 hekket det hele 12 par makrellterner i Fløvatnet.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 55</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
BL33 Bulivatnet	<p>Vannet ble undersøkt 14. mai og 5. juni 2021.</p>	<p>Området ligger tett på bebygd område KP102,</p>

	<p>Stokkand (par), toppand (par) og hann siland ble sett i passende hekkebiotop. I tillegg ble næringssøkende gråhegrer observert.</p> <p>Se mer info BirdLife Norge-rapport side 56</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
--	--	---

<p>SE-01</p> <p>Sandelva</p>	<p>Selv om det meste av lokaliteten er et aktivt jordbrukslandskap er den fortsatt verdifull fordi den inneholder elementer av de rødlistede naturtypene og land-formene semi-naturlig strandeng, sanddynemark, strandvoll, delta og meander. I tillegg er dette hekke- og leveområde for vadefugl, ender, måker og andre fugler og et turområde for lokalbefolkningen.</p> <p>Se mer info Semi-naturlig strandeng-rapport side 1</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c. Unngå større inngrep som påvirker dreneringen.</p>
<p>SE-02, KP-60</p> <p>Øyan til Korshavn</p>	<p>Denne lokaliteten inneholder også en del av naturtypen semi-naturlig eng og havstrandsvegetasjon. Løsmassene under den grunne torva i eng/strandeng er marine sedimenter (sand/skjellsand). Den slåttemarka som vises på flyfotoet og ikke er inkludert i lokaliteten er semi-naturlig eng. Den er ikke særlig intensivt drevet selv om hele eller deler av den en eller annen gang er diffust tilsådd. Det ble blant annet funnet mannosøtgras <i>Glyceria fluitans</i> og engsvingel i den. Men samtidig hadde de våteste partiene høy dekningsgrad av mose og fjellfrøstjerne <i>Thalictrum alpinum</i> i bunnsjiktet.</p> <p>Havstrands-vegetasjonen, særlig i de sørlige delene av lokaliteten, er nokså variert og velutviklet og med interessant innslag av strandmelde <i>Atriplex littoralis</i> i tangvoll og på forstrand.</p> <p>Se mer info Semi-naturlig strandeng-rapport side 8</p>	<p>Det er utarbeidet egen reguleringsplan for Korshavn halvøya.</p>
<p>SE-03</p> <p>Sprengerleira</p>	<p><i>Spengerleira har fått navnet sitt fra de mange spongene (flertall spenger) som ligger i øst-vest retning utover fjæra. I lofot-dialekten (og generelt) er ei spong en smal skinne eller remse, ofte buformet, eksempelvis den metallskinnen som beskyttet undersiden av kjølen på trebåtene.</i></p> <p>Se mer info Semi-naturlig strandeng-rapport side 14</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>

<p>SE-04</p> <p>Kilandleira</p>	<p>Innerenden av Flakstadpollen inneholder tynne striper og fragmenter med semi-naturlig strandeng flere steder langs strendene. Stort sett uten verdi grunnet inngrep og for små arealer. Vest for denne lokaliteten beskrevet her finnes det en liten flekk med semi-naturlig strandeng på vestsiden av Saltholmen.</p> <p>Denne lokaliteten ved utløpet av Rishaugelva er valgt ut fordi den har en viss størrelse, er komplettert av en seminaturlig myr (tidligere slåttemyr) og har et visst arts mangfold og en viss variasjon. Variasjonen framkommer på grunn av innslag av brakkvannsvegetasjon i tillegg til den saline (salte).</p> <p>Se mer info Semi-naturlig strandeng-rapport side 20</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11- 8 bokstav c.</p> <p>Det bør oppfordres til fortsatt beite i område.</p>
<p>SE-05</p> <p>Myrland</p>	<p>Lokaliteten er valgt ut fordi den representerer en meget sterkt vind- og bølgeeksponert variant med mye deponering av tang og tare, men likevel med engpreg. Vegetasjonstypen supplerer den øvrige kulturpregete vegetasjonen på Myrland godt. Den spektakulære beliggenheten mellom storhavet og den bratte morene-terrassen (Raet) høyner verdien.</p> <p>Se mer info Semi-naturlig strandeng-rapport side 25</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11- 8 bokstav c.</p>
<p>SE -06</p> <p>Andopsvika</p>	<p>Lokaliteten er liten og har ikke stor variasjon, men er meget representativ for de sterkt beitete typene. Den supplerer ellers de øvrige kulturpregede vegetasjonstypene i Andopen godt og har ingen irreversible inngrep. Forekomst av hestehavre, vill-lin <i>Linum catharticum</i> og vill-løk <i>Allium oleraceum</i> er av en viss interesse.</p> <p>Se mer info Semi-naturlig strandeng-rapport side 27</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11- 8 bokstav c.</p>
<p>SE -07</p> <p>Flakstad prestegård med Skagsanden</p>	<p>Dette er en lokalitet som nesten i sin helhet ligger på gammel havbunn bestående av skjellsand. Lokaliteten er preget av store og ødeleggende inngrep av</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>(Gjelder sand-dyna)</p>

	<p>forskjellig slag, men har fortsatt meget høy artsdiversitet, mange rødlistede arter og naturtyper.</p>	
--	---	--

<p>SE-08</p> <p>Sandbotn-Sandelva- Nordvalle</p>	<p>Sandbotn er et spektakulært og dynamisk sanddynesystem og her er mange verdifulle og prioriterte naturtyper. Sandelva med sine intakte meandrer er essensiell for brakkvanns-økosystemene, hydrologien og fuglelivet innenfor lokaliteten.</p>	<p>Vurderes med egen hensynsone</p> <p>«bevaring av naturmiljø»</p> <p>plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav c.</p>
--	---	---

Handlingsplanen oppsummere alle forslag i kommunedelplanen.

Flakstad kommune skal gjennom saksbehandling bidra til at arealer og natur som er viktige for naturmangfold, vannmiljø, karbonlagring og klimatilpassing bevares og tilbakeføres etter beste evne.

Navn på tiltak	Beskrivelse
Saksbehandling / politiskbehandling	<ul style="list-style-type: none">• Sikre god kommunal saksbehandling etter gjeldende lover og forskrifter• Ha søkelys på naturmangfold, klima og miljø i saksbehandling• Politikkeropplæring for våre folkevalgte• Kurs i saksbehandling i tolkning av naturverdier for saksbehandlere• Ta spesielt hensyn til økosystemer som har positive virkninger i forhold til klimakonsekvens• Gjennomføre tilsyn der det er mistanke om ulovligheter knyttet til miljø, naturmangfold• Bidra med lokalkunnskap i høringsuttalelser til andre myndigheter• Ta vare på natur som er spesielt sårbar for klimaendringer.

Flakstad kommune skal søke etter å ha oppdatert kunnskap om naturmangfoldet i egen kommune.

Navn på tiltak	Beskrivelse
Kunnskap	<ul style="list-style-type: none">• Kommunen skal systematisere og bruke kunnskap som kommunen selv innhenter i forbindelse med planlegging og andre prosjekter.• Kommunen skal oppfordre til at biologiforeninger/enkelte fagpersoner samler inn og registrerer kunnskap om naturmangfold som spillplasser, artsobservasjoner osv...• Artsdatabanken.no skal benyttes i kommunens saksbehandling for å innhente informasjon, der dette er relevant.

Flakstad kommune skal være en aktiv pådriver for bærekraftig bruk av natur og miljø

Navn på tiltak	Beskrivelse
Informere om naturmangfoldet og hvordan ta vare på det	<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre naturmangfoldplanen kjent • Sørgje for tilgjengeliggjering av informasjon om hvorfor det er viktig å ta vare på naturmangfoldet og hvordan man kan ta hensyn til det. • Tilgjengeliggjering av undervisningsmateriell som kan benyttes for skoler om naturmangfoldet i kommunen. (eks. denne planen og informasjon om fugletittetårn)
Forbedre søppelhandtering	<ul style="list-style-type: none"> • Bedre søppelsortering i kommunale bygg • Strandryddingsaksjoner • Ta initiativ til ryddeaksjoner
Handlingsplan mot fremmede arter	<ul style="list-style-type: none"> • Bekjempe og hindre spredning av uønskede fremmede arter, der de ikke har en funksjon (eksempel: rassikring)
Skjøtsel av viktige områder	<ul style="list-style-type: none"> • Bidra med innspill og kunnskap til skjøtselsplaner for verneområder • Veilede eiere av landbrukseiendommer om tilskuddsordninger for skjøtsel av kulturlandskap.
Særskilte Områdevurderinger	<ul style="list-style-type: none"> • Vurdere områder som kan være aktuelle for vern, og bistå grunneiere som er interessert i å starte verneprosess/frivillig vern.
Besøksforvaltning	<ul style="list-style-type: none"> • Utarbeide en helhetlig plan for besøksforvaltning knyttet til hele kommunen. • Tilrettelegging i friluftsområder bør gjøres med naturlige materialer

Risikovurderinger	<ul style="list-style-type: none"> • Risikovurdering av de områder hvor kommunen tilrettelegger, slikt at man unngår stor slitasje på sårbare arealer
-------------------	--

Flakstad kommune skal bruke kunnskapsgrunnlaget fra denne kommunedelen planen for videre arbeid i arealplan

Navn på tiltak	Beskrivelse
Sikring av kjente verdifulle områder	<ul style="list-style-type: none"> • Råstoffutvinning skal være et tema for kommunens arealplan. • Unngå bit for bit nedbygging av ubebygde områder. • Klare føringer for naturmangfold • Viktige naturtyper og utvalgte naturtyper av nasjonal eller regional verdi skal markeres i arealplan, enten som arealformål med bestemmelser, eller som hensynssoner med konkrete retningslinjer. • Differensiert byggegrense • Kartlegging av betydningsfulle sjøareal.

